

“Det här välfärdssamhället...det är inte det för alla”.

- en kvalitativ studie av socialarbetares föreställningar om tiggeri.

Ana Maria Martinez och
Josefine Lundén

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT 13

Handledare: Anett Schenk

Abstract

Authors: Ana Maria Martinez and Josefine Lundén

Titel: "This welfare society is not for everybody" – A qualitative study of social workers concept about the begging phenomenon.

Supervisor: Anett Schenk

In both Swedish political discourse and in Swedish media the phenomenon known as begging is a topical issue. The purpose behind this study was to examine the attitudes and notions toward the phenomenon of begging among social workers within the voluntary and public sector, and also their position on responsibility in relation to this reality. The empirical base of the study was formed by semi-structured interviews with five social workers from the voluntary and public sector of social care. The theoretical understanding of our study was mainly based on the welfare triangle model. In addition to this theoretical understanding was also derived from the Swedish model of welfare and the concept of discretion within social work. Among our results we found that the definition of begging varies among the social workers included in the study but that workers from both the public and the voluntary sector define begging as a social problem. On the question of responsibility we found that all of our interviewed subjects were in agreement that the phenomenon requires responsibility on a national level as well as on an international level. When it comes to the burden of sharing between the public and voluntary field our results imply that the sectors co-operate and influence each other's work although we found implications that told us that the responsibility maybe is more likely to fall on the shoulders of the voluntary sector. Another conclusion from our study was that the discretion highly differs between social workers when comparing the public and the voluntary sectors of social work. The room for discretion in relation to the phenomenon has a tendency to be smaller within the public sphere as the legislation regulates the work and restricts the possibility to act.

Keywords: social problem, discretion, EU-citizen, begging, beggars, voluntary organizations, public sector, welfare triangle

Förord

Vi vill tacka våra respondenter som tog sig tid att intervjuas, utan er hade denna uppsats inte kunnat genomföras. Vi vill även tacka vår handledare Anett Schenk för hennes stöd i arbetet.

Tusen tack!

Ana Maria Martinez och Josefine Lundén

Lund, Maj 2013

Innehållsförteckning

Abstract

Förord

1 Problemformulering	4
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar	6
2 Bakgrund	6
2.1 Begreppsdefinitioner	7
2.2 Tiggeri historiskt	8
2.3 Migration och den fria rörligheten inom EU	8
2.4 Socialt arbete inom den frivilliga sektorn	9
2.5 Socialt arbete inom den offentliga sektorn	10
3 Tidigare forskning	10
3.1 Aktuell forskning	11
3.2 Synen på tiggeri	11
3.3 Tiggeri i andra Europeiska länder	12
3.4 Sammanfattande reflektion om tidigare forskning	16
4 Teoretiska utgångspunkter	16
4.1 Sverige – en generell välfärdsregim	16
4.2 Välfärdstriangeln	18
4.3 Handlingsutrymme	19
5 Metod och urval	19
5.1 Metodval	19
5.2 Reliabilitet och validitet	20
5.3 Semistrukturerade intervjuer	21
5.4 Bearbetning och kodning av insamlat material	22
5.5 Urval och avgränsningar	22
5.6 Tillvägagångssätt	23
5.6.1 Insamling av material	23
5.6.2 Arbetsfördelning	24
5.7 Etiska överväganden	24
6 Resultat och analys	25
6.1 Tiggeri som socialt problem	25
6.2 Socialarbetarnas syn på ansvar i tiggerifrågan	29
6.2.1 Ansvarsfördelningen mellan frivillig och offentlig sektor	32
6.3 Socialarbetarnas handlingsutrymme	34
6.4 Socialarbetarnas tankar om framtiden	38
7 Avslutande diskussion	39
Referenser	42
Bilaga 1	45
Bilaga 2	46

1 Problemformulering

“*Tiggeri*, bettleri, är ett av myndigheterna illa sett men i fattiga länder svårutrotat sätt att försörja sig” (Nationalencyklopedin, 2013).

Ulla Beijer, Postdoktor vid Karolinska Institutet, beskriver tiggare som följande: “[...] det vill säga människor har bett om pengar utan att samtidigt erbjuda någon tjänst eller vara” (Beijer, 1991). Utifrån Beijers definition av tiggare blir således vår tolkning av tiggeri att be om pengar utan att erbjuda något tillbaka.

Tiggeri är ett högst aktuellt ämne både i den politiska debatten och i media. Flertalet svenska dagstidningar har skrivit om tiggeri. Artikelserien i Dagens Nyheter (2013) som granskar tiggeriet i Stockholm kan vara den som rönt mest uppmärksamhet. Den består hittills av ett tjugotal artiklar, den första publicerad i början på mars 2013. Reportern Josefine Hökberg har bland annat följt och intervjuat flertalet av tiggarna på gatorna i Stockholm och med hjälp av tolk haft möjlighet att prata med tiggarna. Hökberg har försökt ta reda på hur tiggarna lever, både i sina hemländer och i Stockholm, och varför tiggarna har valt att åka till Sverige. I artikelserien intervjuas även poliser och politiker som uttalar sig om saken.

När det talas om tiggeri i media rör det sig ofta om en diskussion om huruvida det är organiserat eller inte. I december 2012 föreslog en arbetsgrupp inom moderaterna att organiserat tiggeri skulle kriminaliseras. Justitieminister Beatrice Ask uttalade sig i samband med förslaget och menade att

- Det finns tecken på att människor utnyttjas för att tigga i en omfattning som är bekymmersam. Vi vill därför utreda omfattningen av problemet. Vi tycker att vi ska fundera på om man på något sätt kan kriminalisera de som utnyttjar människor och organiserar det hela, säger justitieminister Beatrice Ask (SVT Nyheter, 2012)

Förslaget ovan fick kritik, bland annat från politiker från Miljöpartiet sam andra riksdagspartier som menar att förbud av tiggeri inte är någon lösning (Dagens Nyheter, 2012). Michael Anefur, nationell hemlöshetsamordnare, var också en av dem som höjde rösten mot att kriminalisera tiggeri. I sitt debattinlägg rörande detta betonade Anefur humanitet och förståelse för tiggarnas situation och varför de tigger här. Anefur

sade också “Det är inte olagligt att tigga!” (Kristianstadbladet, 2013). Till skillnad från många andra länder i Europa är det inte olagligt att tigga i Sverige.

Therese Bengtsson (2012) har i sin masteruppsats, utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, undersökt hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem i Sverige. Bengtsson har sin undersökning intervjuat företrädare för polisen, politiska partier samt människobehandlande organisationer. I intervjuerna är vissa respondenter av uppfattningen att det tiggeri som utförs av EU-medborgare är professionellt samt organiserat. Bengtsson menar att hur och på vilket sätt det talas om tiggeri som ett socialt problem har en faktisk betydelse för dem som tigger; ansvaret för åtgärder rörande tiggeri läggs på EU-nivå.

En av de senaste rapporterna om tiggeri är en norsk rapport från 2012 av Ada I. Engebrigtsen som behandlar vad forskaren benämner som “nya migranter”; människor som flyttar runt i Europa i jakt på möjligheter till försörjning. Det handlar om en ny rörlig fattigdom i Europa, fattiga människor med begränsade möjligheter. I rapporten fokuserar forskaren på rumänska romer som tigger och undersöker deras bakgrundshistoria samt diskuterar mötet mellan dessa och det norska välfärdssystemet. Engebrigtsen slår i sin rapport fast att Europa står inför en ny invandring av fattiga EU-medborgare, där flertalet kan komma att försörja sig genom att tigga.

Andra gemensamma beröringspunkter i den aktuella debatten om tiggeri har varit EU-medborgares situation i Sverige. Vi har under uppsatsens gång kommit att förstå att fenomenet EU-medborgare som tigger för sitt uppehälle är en del av den stora vågen migranter som kommit till Sverige som en följd av EU:s grundregel om fri rörlighet mellan medlemsländerna (EU-upplysningen, 2013a). Den ekonomiska krisen i EU som bland annat resulterat i en hög arbetslöshet har bidragit till att många människor söker sig hit i hopp om att hitta ett arbete (Tidningen Arbetsmarknaden, 2011). Många av dessa människor är osynliga för myndigheterna men stöds i form av frivilligorganisationernas insatser; vilket kan vara matkassar, sovsäckar och kläder, samtalsstöd och i bästa fall tak över huvudet någon enstaka natt. Frivilliga krafter på området är bland andra Frälsningsarmén, Stadsmissionen, Svenska Kyrkan, Räddningsmissionen och Föreningen Ny Gemenskap. I Stockholm finns till exempel ett EU-finansierat projekt, Crossroads, som hjälper den gruppen EU-medborgare. En ännu mer osynlig grupp för myndigheterna är tiggarna på gatorna, trots att deras närvaro är

tydligare och synligare för oss medborgare så kommer de sällan i kontakt med svenska myndigheter (Föreningen Crossroads, 2013). Baserat på uttalanden från professionella som i sitt arbete möter de som tigger så stod det klart för oss att det främst är EU-medborgare som tigger (se ex SVT Regionala Nyheter 2012, Dagens Nyheter, 2013b).

Tiggeri är ett högst relevant forskningsområde, dock finns det få studier som undersöker problematiken i Europeiska länder. Arbetslösheten till följd av en ekonomisk kris är påtaglig, men likväl finns det få undersökningar om den nya strömmen EU-migranter som tvingas lämna sina länder i hopp om ett bättre liv men trots det hamnar i utanförskap. Hur kommer länderna att hantera den stora mängden EU-migranter? Vilka insatser kan välfärdssamhället bistå med för att hjälpa dessa människor? Vad kan konsekvenserna av ett förbud av tiggeri komma att bli? På vilket sätt kan det komma att påverka de människor som inte är inblandade i organiserat tiggeri? Dessa och många andra intressanta frågeställningar kan vara grunden för framtida forskning inom ämnet.

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka föreställningar om fenomenet tiggeri bland socialarbetare inom den frivilliga och offentliga sektorn, samt deras uppfattningar om ansvar i förhållande till fenomenet.

1.2 Frågeställningar

1. Beskriver socialarbetarna inom offentlig respektive frivillig sektor tiggeri som ett socialt problem?
2. Hur ser socialarbetarna inom offentlig respektive frivillig sektor på frågan om ansvar i förhållande till tiggerifrågan?
3. Skiljer sig handlingsutrymmet åt mellan socialarbetare inom den offentliga sektorn och socialarbetare inom den frivilliga sektorn när det kommer till frågan om ansvar för de som tigger? Och i så fall hur?

2 Bakgrund

I det här avsnittet ämnar vi att redogöra för de olika begreppen som ofta förekommer i uppsatsen: EU-medborgare, socialarbetare, socialt problem, tiggeri och handlingsutrymme. Vidare tar vi upp migrationsmönster i EU samt vad EU:s fria

rörlighet innebär. Slutligen tar vi kortfattat upp vad som menas med socialt arbete inom den frivilliga samt den offentliga sektorn.

2.1 Begreppsdefinitioner

EU-medborgare: När vi använder begreppet EU-medborgare syftar vi på människor som kommer från ett annat EU-land än Sverige.

Socialarbetare: När vi i den här uppsatsen talar om socialarbetare så menar vi de som, oavsett socionomutbildning eller inte, arbetar med socialt arbete inom en verksamhet i offentlig eller privat regi som riktar sig till socialt utsatta grupper eller individer.

Socialt problem: Begreppet “socialt problem” är komplicerat och det finns ingen entydig definition av begreppet. När man talar om socialt problem så syftar man ofta på problem i samhället som enligt lagstiftningen, politiker, vissa professionsförespråkare eller grupper av medborgare anser att välfärdssamhället ska lösa eller påverka. När man talar om problem i ett samhälle visar det också på att man uttrycker en värderande bedömning om ett förhållande. Bedömningen kan bygga på oönskvärdhet, hot, fara, osäkerhet och oklarhet. Sociala problem är till synes kollektiva problem, vilket innebär att det enligt en grupp eller institution uppfattas som ett problem antingen hos någon annan grupp eller hos sig själva (Sunesson, 2006). Meeuwisse och Swärd (2002) tar upp vissa återkommande kriterier som nämns och framhålls i diskussioner om hur ett socialt problem kan definieras. Dessa är följande:

- ”- sociala problem har med samhälle och struktur att göra
 - stort avstånd mellan det önskade och det oönskade, en acceptabel situation
 - problemen har med den ‘sociala sfären’ att göra
 - ett signifikant antal personer eller något som ökar
 - problemen är synliga
 - åtgärder är möjliga och nödvändiga
 - samhälleligt ansvar att förändra situationen”
- (Meeuwisse & Swärd, 2002 s. 37-38)

Tiggare: När vi använder begreppet *tiggare* menar vi i den här undersökningen utländska EU-medborgare som tigger i Sverige och använder oss av definitionen i problemformuleringen gällande tiggeri.

2.2 Tiggeri historiskt

Fenomenet tiggeri sträcker sig långt tillbaka i tiden och de som betraktats som tiggare har historiskt sett varit objekt både för samhällets medkänsla men också med hårda medel undertryckts. När nöden ökar och därmed också tiggarna har även repressionen av dem trappats upp. Exempelvis har man infört lagar med avsikt att driva ut tiggare och lösdrivare från städerna. Historiskt sett har den typen av politik på olika sätt hängt med i modern tid. På 1800-talet kom dock fattigdom och tiggeri att definieras som ett socialt problem som kräver åtgärder och som även staten har ett visst ansvar för (Meeuwisse & Swärd, 2002). Perioden 1870-1920 betraktas som den tidsepok då bland annat fattigvård erkändes som något som det offentliga bör ansvara för. Filantropins inflytande minskade i takt med att röster höjdes från en allt större arbetarklass som krävde att samhället skulle tillhandahålla sociala insatser (Meeuwisse & Swärd, 2006). Från att under flera decennier varit ett fenomen som inte uppmärksammats i särskilt stor utsträckning så har tiggeri och tiggare kommit att i viss mån betraktas som sociala problem i dagens samhälle. Att ingen medborgare i en välfärdsstat skall behöva tigga är en utbredd uppfattning (Meeuwisse & Swärd, 2002).

2.3 Migration och den fria rörligheten inom EU

I dagsläget är 27 länder medlemmar i EU. De två senaste länderna som anslöt sig är Rumänien och Bulgarien och både länderna gick med 1 januari 2007 (EU-upplysningen 2013b). Grundidén till upprättandet av EU är att de länder som är medlemmar skall komma överens om beslut på olika politiska områden. Fundamentet som EU vilar på är det som brukar benämnas som de fyra friheterna: fri rörlighet för varor, tjänster, arbetskraft och kapital (Berg & Spehar, 2011). Den fria rörligheten innebär bland annat att alla medborgare i ett EU-land har rätten att fritt förflytta sig och uppehålla sig både inom och mellan medlemsstaterna. Som EU-medborgare har du rätt att resa till och vistas i ett annat medlemsland i upp till tre månader. Är du självförsörjande genom till exempel arbete, studier eller lever som pensionär med pension under din vistelse har du rätt att stanna i längre än tre månader, dock kan det då krävas att du registrerar dig hos landets myndigheter. I Sveriges fall krävs det registrering hos migrationsverket (EU-upplysningen, 2013a).

Migration definieras generellt som människors rörlighet, dels internationellt sett länderna emellan och inom det egna landets gränser. Det leder till ett tillfälligt eller permanent byte av bostadsort.

Migrationsmönstret i Europa har under de senaste sextio åren förändrats; från att ha varit en kontinent där utflyttningen av människor har varit större än inflyttningen till att ha blivit en plats där inflyttningen av människor numera dominerar. Ett annat viktigt mönster är migrationen inom Europa då EU uppmuntrar till en växande rörlighet mellan medlemstaterna. Detta har medfört att man till skillnad från tidigare betraktar migrationen från fattiga östeuropeiska länder till rikare västeuropeiska länder som rörlighet inom unionen. Ut och invandringen har dock motståndare, vars argument bland andra är föreställningen om att när migranter från fattigare länder åker till rikare länder kommer de att kunna utnyttja det universella välfärdssystemet och också låta bli att arbeta lika mycket som de infödda (Berg och Spehar, 2011).

2.4 Socialt arbete inom den frivilliga sektorn

Den frivilliga sektorn innefattar en rad olika organisationer, verksamheter och insatser. I det svenska språket används uttrycket *sektor* när man talar om verksamheter och insatser med gemensamma nämnare oberoende av deras organisatoriska utgångsläge (SOU 1993:82). Blennberger menar att den sociala frivilliga sektorns fundament är att den riktar sig främst på ökad välfärd för grupper eller individer. Dessa kriterier för välfärd kan också avgränsas utifrån tre sidor: intention (primär välfärdsavsikt), handling (välfärdsinriktad aktion) och effekt (faktiskt välfärdsresultat) (SOU 1993:82).

Erik Blennberger skriver i SOU 1993:82 att skillnaden mellan offentlig och frivillig verksamhet är att den frivilliga verksamheten inte existerar på grund av ett myndighetsbeslut och kan också upphöra utan ett krav på sådant. En annan skillnad är att deltagandet i den frivilliga verksamheten kräver antingen att det finns ett personligt medlemskap eller frivillighet (ibid). Att arbeta inom den frivilliga sektorn innebär inte alltid att det sker oavlönat, utan många organisationer som bedriver frivilligt socialt arbete anställer socialarbetare och andra yrkesgrupper (Svensson et al., 2008).

Blennberger menar att frivilliga organisationer är sammanslutningar som:

- ”Har bildats utifrån gemensamma idéer eller intressen
 - Har en viss offentlig karaktär och något slags organisatorisk form
 - Kan bildas och upplösas utan beslut från myndighet
 - Bygger på frivillig anslutning och ett personligt medlemskap i någon form
 - Inte syftar till privat ekonomisk vinst.”
- (SOU 1993:82)

Organisationer inom den frivilliga sektorn kan vara både beroende och oberoende av offentliga organisationer. De oberoende sköter sin verksamhet utan påverkan av hur de offentliga organisationerna agerar och de som är beroende får i hög grad både klienter och uppdrag från de offentliga. En annan skillnad mellan de båda är också att de oberoende organisationerna själva bestämmer vilket område de ska basera sin verksamhet på medan de beroende snarare definierar sig i samspel med andra. Trots detta är dock ingen organisation för frivilligt socialt arbete helt oberoende (Svensson et al., 2008).

2.5 Socialt arbete inom den offentliga sektorn

I boken *Handlingsutrymme - utmaningar i socialt arbete* (2008) skriver författarna att det gemensamma för de offentliga organisationerna är att de finns som en följd av politiska beslut och den verksamhet de bedriver har sin grund i lagstiftningen. Frågor om privat och offentlig verksamhet inom det sociala arbetet handlar dels om vem som ska ha ansvar för sociala verksamheter. Det handlar också om hur relationen mellan ägare, anställd, brukare eller klienter ska organiseras. Då offentliga verksamheter är grundlagsreglerade kräver de också att det finns en offentlighet, sekretess, ansvar och tillsyn (Meeuwisse et al., 2006).

3 Tidigare forskning

Tidigare forskning som specifikt behandlar tiggeri i Sverige och Europa är ytterst begränsad enligt vad vi erfarit. Via sökningar i forskningsdatabaser har vi dock funnit åtskilliga vetenskapliga artiklar och studier som utifrån olika perspektiv behandlar ämnet tiggeri relaterat till hur fenomenet ser ut i Afrika, Asien samt Latinamerika. Denna forskning presenteras dock inte eftersom den inte har relevans för vår geografiskt avgränsade undersökning.

Följande tidigare forskning är här indelad i tre delar: aktuell forskning, synen på tiggeri och tiggeri i andra Europeiska länder. Mest omfattande är den sista delen som presenterar studier som genomförts i större europeiska städer. Slutligen redogör vi för en reflektion kring den forskningen som vi har tittat på och som vi finner adekvat för den här undersökningen.

Vi har, utifrån den forskning som vi betraktar som relevant för ämnet, kunnat urskilja att tiggeri har en nära koppling till fattigdom och utanförskap. Det har också framkommit i den politiska och mediala debatten om tiggeri som vi berört i tidigare avsnitt.

3.1 Aktuell forskning

Socialstyrelsens kartläggning som utförs på uppdrag av regeringen, *Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden i Sverige 2011* presenterades samma år och är baserad på uppgifter som lämnats från flertalet kommuner, myndigheter, institutioner samt frivilligorganisationer runt om i landet (Socialstyrelsen 2011). I denna kartläggning av hemlöshet saknas det dock uppgifter som visar på boendesituationen för EU-medborgare som vistas i men som inte har anknytning till Sverige och som oftast saknar boende eller försörjning här (Stadsmissionen 2012). Därför har Socialstyrelsen fått uppdraget att göra en kartläggning av denna grupp som skall presenteras senast 31 maj 2013 (Socialdepartementet 2013).

3.2 Synen på tiggeri

Den masteruppsatsen som vi nedan kommer att presentera anser vi vara relevant i vårt fall då den förklarar hur bland andra socialarbetarna beskriver tiggeri som ett socialt problem och visar på att konstruktionen har betydelse för hur man väljer att formulera eventuella åtgärder, samt var man anser att ansvaret för att hjälpa tiggarna borde ligga. I masteruppsatsen i socialt arbete vid Lunds Universitet *"Tiggeri – en uppsats om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem"* av Therese Bengtsson (2012) har författaren undersökt hur tiggeri konstrueras som socialt problem i det svenska samhället. Bengtsson skriver att tiggeri är ett ämne som det debatteras mycket om i svensk media och som ofta omtalas som ett socialt problem. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv beskriver Bengtsson hur sociala problem konstrueras. Med hjälp av det teoretiska begreppet anspråksformulerare undersöker Bengtsson hur sociala problem skapas och definieras. Bengtsson menar att på vilket sätt och hur tiggeri beskrivs som socialt problem får konsekvenser för tiggarna själva samt övriga medborgare i samhället. De anspråksformulerare hon har intervjuat är representanter för polisen, människobehandlande organisationer samt politiska partier. Bengtsson skriver bland annat att anspråksformulerarna beskrev tiggeriet som utförs av utländska EU-

medborgare som professionellt samt organiserat tiggeri. De ansåg även att det var något som borde åtgärdas på grund av att det är nedbrytande och ovärdigt. Bengtsson förklarar också att konstruktion av tiggeri som socialt problem särskiljdes från andra sociala problem som t.ex. missbruksproblem och fattigdom. Man motiverade den särskiljningen med att svenska medborgare med den sortens problematik får hjälp av det sociala skydds nätet i Sverige och därför inte behöver tigga. Bengtsson menar att genom att konstruera tiggeri som socialt problem på det sättet, kan man tolka det som att man för över ansvaret för att åtgärda problematiken kring tiggeri, till EU.

Hur två kvällstidningar i Finland framställer bilden av romer från Rumänien har det undersökts i en finsk studie från 2011, *Beggars, scammers, discriminated against by the whole of Europe: Romania's roma in finnish tabloids, 2008-2011* av Kari Alenius. Alenius undersöker också varför kvällstidningarna målar upp en särskild bild av romer och slutligen vilken påverkan deras framställning har på den allmänna uppfattningen. Författaren slår fast att det är möjligt att summera kvällstidningarnas konstruktion av bilden av romer likt följande: de är en avvikande, en uppenbart annorlunda grupp i jämförelse med finnar och beskrivs som "de andra". Att de betraktas som avvikande kan bero på att de ägnar sig åt aktiviteter som anses främmande i Finland; tiggeri och gatuförsäljning. Utöver detta råder det en uppfattning om att romer tenderar att bryta mot finsk lag liksom mot finska moraliska väderingar och uppförande. Kriminellt beteende och opålitlighet är också en bild som förmedlas i de två undersökta tidningarna. Bilden har dock inte varit totalt ensidig i medierapporteringen. Det framkom även att diskriminering av romer förekommer i många Europeiska länder. Det generella intrycket som kvällstidningarna ger av romerna är att de har sig själva att skylla för de motgångar, det avvisande och den misstänksamhet som de möter i det finska samhället.

3.3 Tiggeri i andra Europeiska länder

I artikeln *Street-level informal economic activities: estimating the yield of begging in Brussels* (2010) av Stef Adriaenssens och Jef Hendrickx både utvecklar och tillämpar man en metod i syfte att uppskatta inkomsten för de människor som tigger i Bryssel. Författarna menar att detta är relevant av tre olika anledningar. För det första så saknas tillförlitlig kunskap i litteraturen och forskning som bevisar att tiggarnas inkomster

ligger under fattigdomsgränsen. Den andra anledningen är att den allmänna bilden av tiggare ofta framställer dem som kriminella eller att de har det gott ställt. Till sist tar de upp den lagstiftning som de menar grundar sig på föreställningen om att tiggeriet är organiserat av kriminella grupper som tjänar stora summor på det. Artikelförfattarna skriver att det har tidigare försökt mäta tiggares inkomst i olika studier, men de är väldigt få och de flesta seriösa studierna om tiggeri är av kvalitativ karaktär. På grund av bristen på kunskap inom det här området samt att den kontexten som tiggare befinner sig i varierar i tid och plats, är det inte möjligt att göra en generalisering av studieresultaten. Den här undersökningsmetoden är snarare något som med fördel kan tillämpas på andra platser i syfte att undersöka samma sak. De grupper som undersökningen fokuserade på tillhör också de tre största grupperna av tiggare i Bryssel; infödda män, romska invandrade kvinnor både ensamma och med barn. Enligt forskarna visar resultaten att myter om trafficking eller ekonomiskt utnyttjande av tiggare inte grundar sig på verkligheten då vinsterna ligger så lågt under fattigdomsgränsen och därför inte borde vara lönsamt. Andriaenssens och Hendrickx menar att den lagstiftning som finns i syfte att bekämpa det organiserade tiggeriet försöker ta itu med ett problem som i stort sett är obefintlig. Det verkliga problemet är att de facto finns är tiggargruppens låga levnadsstandard. De menar att det dessa människor snarare behöver socialt stöd än kriminell disciplinering (Andriaenssens och Hendrickx 2010).

Det norska institutet för forskning om välfärd, ungdomsåren och åldrande (NOVA) gjorde pilotstudien *Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere? - Myter og realiteter om utenlandske tiggere i Oslo* av Ada I. Engebriksen (2012) som handlar om de nya migranterna, främst romer, från Rumänien som har blivit synliga i många europeiska storstäder. Datainsamlingen för denna rapport är huvudsakligen genomförd i Oslo men kompletterad med material från forskarens doktorand som samlat in data i Edinburgh, Glasgow och Rumänien. Rapporten har för avsikt att undersöka tiggarnas bakgrundshistoria av den så kallade nya migrationen av tiggare från Rumänien. Det andra syftet med undersökningen är att diskutera och analysera den norska diskursen kring tiggare och den ambivalens som uppstår i mötet mellan fattiga invandrade tiggare och det norska välfärdssystemet. Rapporten tar kort upp historiska aspekter om tiggeri som en ekonomisk verksamhet samt om den romska minoriteten i Rumänien. Det empiriska materialet presenteras och jämförs delvis med andra Europeiska länder med en följande diskussion om fattigdom, skam och värdighet. Andra delen av rapporten fokuserar på det Norska välfärdssystemet och den offentliga debatten

kring tiggare och tiggeri i Norge. Engebrigtsen skriver att EU-medborgare har rätt att uppehålla sig i Norge utan tidbegränsning så länge de är självförsörjande. Problemet är att villkoren för att få uppehållstillstånd gör det svårt för den här typen av människor att få tillgång till arbete. Lösningen blir då att många arbetar svart med dålig lön och under dåliga arbetsförhållanden. I Norge är det liksom i Sverige, att utan uppehålls- och arbetstillstånd har du inte heller rätt till välfärdstjänster utan bara akut och nödvändig läkarhjälp. Detta leder till att ansvaret för tiggarna överläts till privata initiativ, dvs. engagerade medborgare och frivilligorganisationer. Engebrigtsen menar att varken Norge eller övriga EU-länder är förberedda på den här sortens nya interna "rörliga fattigdom" dvs. fattiga med begränsade eller få möjligheter som flyttar runt i Europa. I Norge har ingen politiker lyft denna diskussion gällande tiggare från Rumänien eftersom det finns en bakomliggande tanke att tiggarnas fattigdom är Rumäniens eget problem. De rumänska tiggarna tillhör den fattigaste befolkningsgruppen i Europa men som migranter står de utanför ländernas nationella system mot fattigdom och de rättigheter som man har som medborgare i ett EU-land. Engebrigtsen konstaterar vidare att vi står inför en ny invandring av fattiga EU-medborgare, inte bara romer från Rumänien utan också andra länder. Engebrigtsens rapport använder sig av diskursanalys och lyfter fram intressant kunskap om den politiska diskursen och meningsutbyten med tiggarna själva. Avslutningsvis konstaterar Engebrigtsen att Europa behöver en politisk diskurs om de fattigas rättigheter innanför EU och över de nationella gränserna som inte bara baseras på sympatiska och paternalistiska argument som förståelse för tiggarnas situation. Diskursen bör istället baseras på försvar och med utgångspunkt i de grundläggande mänskliga rättigheterna.

I ett intressant avsnitt i rapporten behandlas frågor om myter kring tiggeri och människorna som tigger samt hur realiteten ser ut. Engebrigtsen skriver hur mediebevakningen har sett ut i Norge sedan tiggarna började synas alltmer i städerna. Trots att mediebevakningen har visat två olika sidor av tiggeriet har den politiska retoriken koncentrerat sig kring två teman; att tiggarna är en del av ett kriminellt nätverk samt att tiggarna är offer för människohandel. Detta visar Engebrigtsen på är något som inte bara sker i Norge utan även i andra Europeiska länder. Genom egen forskning och med stöd av tidigare forskning, förklarar Engebrigtsen att debatten kring en kriminell organisering av tiggeri som syns runt om i Europa framför allt inte stämmer överens med verkligheten. Frivilligorganisationernas roll tas också upp i samband med den andra bilden av tiggeri som media ger. Det är en bild av utsatta människors livssituation

som väcker empati och medmänsklighet. Engebrihtsen skriver att många organisationer såväl som privatpersoner engagerar sig i tiggarnas situation genom att ge hjälp och stöd i form av pengar, mat, sovplats och kläder. På senare år har frivilligorganisationernas engagemang i frågan ökat samt att det numera finns en del organisationer som främst riktar sin verksamhet till utländska tiggare/gatuarbetare. Engebrihtsen menar att frivilligorganisationerna fungerar på sätt och vis som "reparatörer" av de skadorna som fattigdomen skapar i en stad och liknar det med att de ger tiggarna en annan slags "tröst" som bl.a. värme, kläder och mat (Engebrihtsen 2012).

I artikeln *Begging, Rough Sleeping and Social Exclusion: Implications for Social Policy* (2001) konstaterar Catherine Kennedy och Suzanne Fitzpatrick att tiggeri på senare år har blivit mycket synligt i Storbritanniens större städer och andra delar av västvärlden. Detta har lett till att uppmärksamhet har riktats mot fenomenet tiggeri, både media och i offentliga debatter. Trots detta har det inte i någon betydande utsträckning forskats om de involverades upplevelser och erfarenheter angående tiggeri samt de bakomliggande orsakerna till fenomenet. Artikeln är baserad på en kvalitativ studie som ägt rum i Glasgow och Edinburgh och undersöker förhållandet mellan tiggeri, hemlöshet och "rough sleeping" (ungefär: "sova ute") samt de sociala insatserna som finns på området. Kennedy och Fitzpatrick föredrar att benämna människorna i dessa situationer som "socialt exkluderade" snarare än enbart "tiggare" eller "hemlösa" och dem menar att problematiken är större än att de saknar ett hem eller en inkomst och därför behövs insatser på olika områden och från olika instanser. De menar att både "rough sleeping" och tiggeri inte kan ses som isolerade delar utan måste förstås i en större social kontext. En intressant slutsats som lyftes fram i studien var bland annat att flera respondenter var av uppfattningen att tiggeri var att föredra framför exempelvis kriminalitet eller prostitution som sätt få in pengar. Detta eftersom synen på tiggeri var att det var ett lagligt och "ärligt" sätt att tjäna pengar på. På de sociala insatsernas områden förespråkar författarna ett holistiskt perspektiv för att förebygga problematiken. Detta innebär att olika typer av insatser på olika nivåer måste komma till stånd och samverka då det i många fall finns flera olika faktorer i bakgrunden till "social exkludering" och tiggeri. Denna typ av forskning tangerar temat för vår uppsats men skiljer sig på så sätt att Kennedy och Fitzpatrick lägger fokus på och intervjuar de socialt utsatta som tigger i Skottland medan vi lägger fokus på socialarbetares föreställningar om och uppfattningar om ansvar i förhållande till fenomenet tiggeri.

3.4 Sammanfattande reflektion av tidigare forskning

Den forskning som finns om tiggeri är begränsad. Det vi har valt att presentera berör således de områden som vi anser vara mest relevanta för vår undersökning. Bengtssons studie undersöker anspråksformulerares konstruktion av tiggeri som socialt problem och menar att det får konsekvenser för tiggarna själva. Kennedy och Fitzpatrick väljer att benämna tiggare för "socialt exkluderade" och pekar på att problemet är större och beror inte enbart på hemlöshet och avsaknad av inkomst. Bengtsson tolkning är att anspråksformulerarna skiljer på tiggeri från andra sociala problem och därför läggs lösningen av problemet på EU-nivå. I Kennedy och Fitzpatricks studie visar resultatet snarare att lösningen finns i en samverkan mellan olika aktörer och på olika nivåer. Den belgiska studien av Adriaenssens och Hendrickx vars resultat krossar den allmänna bilden av tiggeri som kriminell och lönsam verksamhet, genomskådar uppfattningar som bygger på ovetenskapliga antaganden. Då forskning och kunskap om tiggeri är otillräcklig, är vår tolkning att det bidrar till att påverka både den allmänna uppfattningen samt var man anser att och med vilka medel man bör åtgärda problematiken. I flera av studierna nämns romer i samband med tiggeri vilket vi anser är viktigt att beakta särskilt då vi tolkar både forskning och debatten i media som att betydelsefulla aktörer i samhället bidrar till att skapa en bild av vad tiggeri är och hur tiggare uppfattas. I både Alenius och Engebrigtsens studier nämns romer och tiggeri i samma kontext och båda pekar på media som bidragande i den allmänna konstruktionen av synen på tiggeri som fenomen.

4 Teoretiska utgångspunkter

I det här kapitlet ska vi presentera den teoretiska förståelseramen vi har valt att tillämpa på vårt empiriska material i resultat- och analysdelen. Först förklarar vi den svenska välfärdsmodellen och välfärdstriangeln som utgör vår huvudsakliga teoretiska utgångspunkt och till sist tar vi upp ett för uppsatsen relevant begrepp: handlingsutrymme.

4.1 Sverige - en generell välfärdsregim

Sveriges statskicks grunder regleras i en av grundlagarna; Regeringsformen.

2 § 1 kap RF "Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna

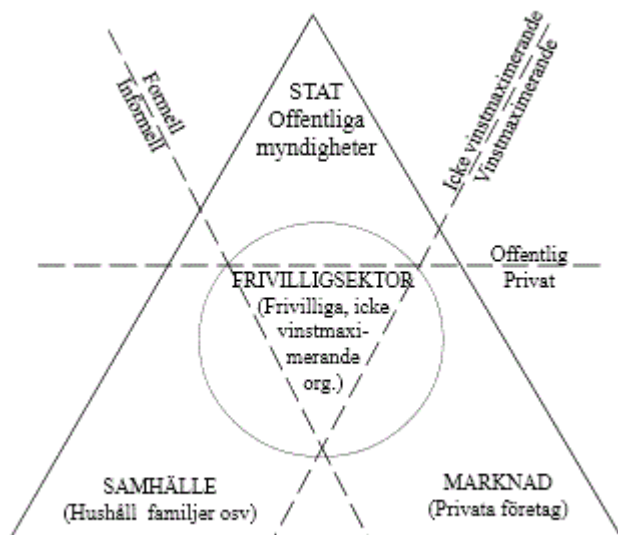
trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.”

Den nordiska välfärdregimen kännetecknas av att den omfattar alla medborgare i landet och således är den att betrakta som generell. Andra begrepp som används när man talar om den nordiska välfärdsregimen är att den är *universell*, *institutionell*, *skandinavisk* eller *socialdemokratisk* (Larsson 1996, Bergh, 2009).

Staten dominerar som välfärdsproducent och tillhandahåller ett stort offentligt skydd och offentliga sociala tjänster för medborgarna i landet; i denna modell har familjen och marknaden en mindre central roll för sociala insatser. (Berg & Spehar, 2011). Vilka rättigheter och skyldigheter man har som medborgare i landet är kopplat till just medborgarskapet (Larsson, 1996). Larsson skriver att sedan slutet av 70-talet har man i majoriteten av de europeiska länderna gjort stora neddragningar av det offentliga välfärdsarbetet. Politikerna har istället uppmuntrat till samarbete med andra aktörer över sektorsgränserna som exempelvis den tredje sektorn (frivilligsektorn). Samarbetet dem emellan och hur uppgifter på välfärdsområdet har fördelats beror till stor del på ländernas egna förutsättningar vad gäller historia, politik, kultur och ekonomi. I det universella välfärssystemet har frivilligorganisationer och privata företag en mindre roll i välfärdsarbetet än i andra system. Istället både finansierar och utför kommun och stat välfärdstjänster, vilket gör att systemet brukar kallas “Government Dominated Model” (ibid.)

Andreas Bergh (2009) invändningar mot att benämna den svenska, eller någon annan välfärdsstat, helt och hållet ”universell”. Bergh menar att det som utmärker den svenska välfärdsstaten är snarare att många förmåner är utformade så att den breda medelklassen inkluderas och låg- och höginkomsttagare exkluderas. Andra drag som utmärker den svenska välfärdsstaten är den preventiva socialpolitiken, som genom att tidigt förebygga problem bidrar till att man slipper svårigheten som följer med att åtgärda de i ett senare skede (Bergh, 2009).

4.2 Välfärdstriangeln

Figur 1. Efter Pestoff (1991) I: SOU 1993:82

Victor Pestoff som är professor i statsvetenskap, använder sig utav en s.k. välfärdstriangeln som illustrerar fyra olika instanser för sociala insatser i samhället; staten, samhälle, marknad samt tredje sektorn. Med stat avses offentliga myndigheter; samhälle representerar hushåll, familjer etc. inom marknaden finns privata företag. Pestoff benämner cirkeln i mitten för tredje sektorn i vilken frivilliga och icke vinstmaximerande organisationer verkar (Pestoff, 2003).

Erik Blennberger använder sig utav Pestoffs välfärdstriangel i SOU 1993:82, i vilken han väljer att benämna "den tredje sektorn" för *frivilligsektorn* (SOU 1993:82). De fyra olika instanserna i välfärdstriangeln relateras till varandra genom tre olika åtskillnader:

- formell - informell,
- icke-vinstmaximerande -vinstmaximerande
- offentlig och privat.

De tre små trianglarna och cirkelsegmenten visar "gränsfall" av institutioner och organisationer. De fyra olika instanserna i välfärdstriangeln påverkar också varandra och kan samverka med varandra (SOU 1993:82).

De olika ovannämnda distinktionerna i triangeln är flytande, rörliga och förändras i takt med politiska samhällsförändringar samt temporära och samhälleliga begrepp. Pestoff menar att rollerna som de olika delarna har inom staten i ett land eller en viss period

håller kanske inte i ett annat land eller för en annan period. Vidare menar han att många av nutida politiska strider handlar om vad staten och marknaden bör göra och vad som bör lämnas kvar till den tredje sektorn. Universella välfärdsstater lägger större ansvar på den offentliga sektorn och mindre på marknaden än resten av välfärdsstaterna (Pestoff , 2003).

Eftersom vi konsekvent använder oss av begreppet frivilligsektorn i vår undersökning så väljer vi, liksom Erik Blennberger i SOU 1993:82, att använda oss av detta begrepp och inte tredje sektorn som är Pestoffs benämning (Pestoff, 2003). Dock har begreppen samma innebörd. Vi har valt att fokusera på två delar av välfärdstriangeln som vår teoretiska förståelseram; frivilligsektorn och staten. Detta eftersom ”marknad” och ”samhälle” inte är lika stora producenter av sociala insatser som övriga delar i den svenska välfärdsmodellen.

4.3 Handlingsutrymme

Socialarbetarens handlingsutrymme skapas till stor del av organisationen den verkar inom. Då socialt arbete utförs i ett organiserat sammanhang är därför socialarbetaren organisationens aktör. För att som socialarbetare kunna utvidga det egna handlingsutrymmet är det därför nödvändigt att sätta sig noga in i organisationen som helhet, något som också ger en förståelse för hur man i sin yrkesroll betraktas av dem man möter. Den interaktionen som uppstår i mötet mellan klient och socialarbetare både formas och styrs till stor del av det organisatoriska sammanhanget. Ramarna som socialarbetaren måste jobba inom är satta av organisationen och klienten måste anpassas till dem för att kunna få tillgång till de resurser som förmedlas. Även om socialarbetaren påverkar på olika sätt hur arbetet med klienterna ser ut är det inte upp till socialarbetaren som person att styra över om det finns möjligheter att kunna ge hjälp eller inte. Därför skapas handlingsutrymmet dels i samspel mellan organisationen och socialarbetarens yrkesroll, och dels av samspelet mellan socialarbetaren och dem människor den möter. (Svensson et al., 2008).

5 Metod och urval

5.1 Metodval

I den här undersökningen har vi valt en kvalitativ forskningsansats och använt oss av semistrukturerade intervjuer. I den kvalitativa forskningen är det deltagarnas perspektiv

som utgör grunden för forskningen. Närhet till de man undersöker är därför en viktig komponent i kvalitativ metod, eftersom forskaren eftersträvar förståelse för hur deltagarna uppfattar och ser världen; deras beteenden, värderingar och meningsskapande i en specifik kontext (Bryman, 2011). Med frågeställningarna har vi haft för avsikt att få en djupare och bredare förståelse för det fenomen vi formulerade under avsnittet *syfte*. Det är inte mängden som är avgörande i denna kvalitativa undersökning utan vi vill åt det subjektiva i respondenternas utsagor.

5.2 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet betyder tillförlitlighet och innebär möjligheten till att kunna genomföra samma undersökning två olika gånger och få samma resultat. Det har diskuterats hur pass relevanta begreppen validitet och reliabilitet är för kvalitativa undersökningar. Reliabilitet är ett begrepp som ofta förknippas med kvantitativ forskning och ser man på innebörden av begreppet så är det svårt att överföra till kvalitativ forskning. Förmodligen skulle vår undersökning generera andra resultat om den hade gjorts vid annan tid och annan plats men detta sänker inte tillförlitligheten i intervjumaterialet. Detta på grund av att vårt fokus ligger på respondentens individuella upplevelser, tankar och tolkningar av verkligheten (Bryman, 2011).

Med validitet menas det att man mäter det man avser att mäta. I kvalitativ forskning lägger man mindre vikt vid frågor som rör mätning. Det finns dock andra sätt att bedöma kvalitativ forskning vilket Lincoln & Guba (1994) har presenterat. Författarna har lagt fram två grundläggande kriterier för bedömning av en kvalitativ undersökning. Dessa två kallas för *tillförlitlighet* och *äkthet*. Tillförlitlighet innefattar fyra delar. Pålitligheten är ett av delkriterierna som vi har använt för att öka studiens validitet. Det innebär att vi har haft ett granskande synsätt och redogjort för varje steg i forskningsprocessen. Genom att bifoga vår intervjuguide har vi på ett ytterligare sätt gett andra människor möjligheter att bedöma validiteten i vår undersökning. Vi har även beaktat att det faktum att vi intervjuar eventuella blivande kollegor och ”likasinnade” kan påverka objektiviteten både i intervjuer och resultat av undersökningen (Bryman, 2011).

Transparens och tydlighet i forskningsprocessen är idag något som man som forskare förväntas redogöra för. Genom att låta detta genomsyra hela arbetet öppnar man också upp för andra att kunna göra bedömningar av kvalitet och betydelse i arbetet. Det ska

alltså vara möjligt att utläsa hur forskaren har kommit fram till sitt resultat (Bryman, 2011). Detta är något vi har tagit fasta på och tillämpat under hela vårt arbete.

5.3 Semistrukturerade intervjuer

Vårt intresse ligger i att förstå respondenternas individuella föreställningar om tiggeri som fenomen samt deras uppfattningar om ansvar i förhållande till fenomenet. Därför har vi valt att i den här undersökningen genomföra semistrukturerade intervjuer med två socialarbetare inom den offentliga sektorn samt tre inom den frivilliga som genom sitt arbete kommer i kontakt med EU-medborgare som tigger. Varför vi har bestämt oss för den metoden är för att vi anser att semistrukturerade intervjuer ger oss möjlighet till att kunna ställa de frågor som täcker de områden som är av betydelse för frågeställningarna, samtidigt får respondenten möjlighet att utveckla svaren med egna ord och oss som intervjuar att ställa följdfrågor i den mån det blir nödvändigt (Bryman 2011, May 2001). Vi anser att en semistrukturerad intervju lämpar sig bäst för att ta reda på det vi vill få fram, dock är vi medvetna om tillvägagångssättets begränsningar. Exempelvis kan en obalans uppstå i en intervjusituation då intervjuaren vill kunna behålla objektiviteten och samtidigt skapa och bevara en relation till den intervjuade. Bryman menar att egenskaper och faktorer knutna till den som intervjuar kan ha påverkan på respondenternas svar, så kallad intervjuareffekt. (Bryman, 2011). Därför har vi tagit hänsyn till att vi som intervjuare kan påverka respondenten och svaren som denne ger. Andra egenskaper som kan påverka en intervju är intervjuarens ålder, kön, etnicitet och det sätt den formulerar sina frågor på (May 2001).

En annan faktor som vi har diskuterat och som skulle kunna ha påverkat intervjun är det faktum att vi båda är socionomstudenter och har en förförståelse för sociala problem vilket kan ha genererat en oönskad samstämmighet mellan intervjuare och respondent. Risker är alltså att information som hade varit av värde inte kommit fram eller dolts. Därför har vi inspirerats av den etnografiska intervjumetoden som John Spradley skriver om i *The ethnographic interview* (1979), nämligen att forskaren ska anta rollen som den "okunniga" i en intervjusituation. Det innebär att intervjuaren låtsas att inte ha en "kulturell kunskap" om det område den studerar för att på så sätt ge respondenten möjligheten att förklara och ge utförligare svar på respondentens egna "kulturella språk" (Spradley, 1979). Detta trodde vi skulle ge oss möjlighet att komma närmare respondentens tankar och upplevelser kring det vi avsåg att undersöka, dock visade det sig denna metod vara svårare än vi trodde då det under intervjuerna ibland vid vissa

tillfällen uppstod situationer när intervjun liknade ett samtal mellan intervjuare och respondent och därför blev svårt att den förståelsen vi hade om ämnet inte skulle komma fram.

5.4 Bearbetning och kodning av insamlat material

Efter intervjugenomföranden transkriberade vi alla intervjuer ordagrant och därefter kodade vi det insamlade materialet för att strukturera upp det och på så vis lättare kunna synliggöra mönster och samband (Jönsson, 2010). Det betyder att vårt tillvägagångssätt i kodningsarbetet är induktivt, det vill säga att vi skapar koder genom att urskilja dem i den insamlade empirin (May, 2001). Koder kan också bygga på begrepp/teorier som är centrala i undersökningen (Jönsson 2010). I vårt fall har teman och begrepp kopplade till frågeställningarna haft en framträdande roll i kodning av materialet. Vi upptäckte även att utformandet av intervjufrågorna kunde vara till hjälp för kodningsarbetet om vi formulerade dem utefter olika teman i överensstämmelse med frågeställningarna och syftet för vår undersökning.

Patrik Aspers presenterar i boken *Etnografiska metoder* (2011) bl.a. den idealtypscentrerade analysen som gör det möjligt för oss att fokusera på det vi tycker är mest utmärkande i respondenternas utsagor. Vidare menar Aspers att idealtyper kan konstrueras utifrån allt från ett visst beteende, en viss erfarenhet till attityder osv. Genom att titta på idealtyperna kan man också utläsa vad teorin och vad forskningsfrågan fokuserar på (Aspers, 2011). Den här typen av analysteknik har vi använt oss av för att lättare kunna närma oss vårt empiriska material.

5.5 Urval och avgränsningar

Det vi har valt är något som ryms under termen icke-sannolikhetsurval, närmare bestämt strategiskt urval. Det innebär att forskaren själv väljer ut personer som ska medverka i undersökningen utifrån på förhand bestämda kriterium (ibid.). Vi har använt oss av ett målinriktat (också kallat målstyrt) urval i vår undersökning då flertalet författare inom kvalitativ forskning rekommenderar denna urvalsteknik i de fall där forskningen grundar sig på intervjuer (Bryman 2011).

Då kommunen, enligt 2 kap 1 § Socialtjänstlagen, har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen ansåg vi det lämpligt att börja med att kontakta socialarbetare som jobbar inom socialtjänsten då vi trodde att de eventuellt kunde komma i kontakt med

EU-medborgare som tigger. Vi fick också genom internet reda på att frivilligorganisationers verksamheter och insatser är av betydelse för de som kommer till Sverige och tigger. Därmed bestämde vi oss för att intervjua socialarbetare både inom den offentliga och frivilliga sektorn. Detta för att få en så samlad bild som möjligt av vilken hjälp de som tigger kan få från dessa två instanser. Målinriktade eller målstyrda urval fokuserar på att välja ut personer som är av vikt för de forskningsfrågor som undersökningen utgår ifrån, vilket är en form av strategiskt urval. Då syftet med undersökningen är att undersöka socialarbetare inom den frivilliga och offentliga sektorn, vad de har för föreställningar om fenomenet tiggeri samt deras uppfattningar om ansvar i förhållande till fenomenet har vi valt bort ett sannolikhetsurval, detta eftersom vi inte är intresserade av att göra generaliseringar av en population utan vill istället få "(...) förståelse av en social företeelse" (Bryman, 2011, s. 392).

Urvalet gör vi utifrån två kriterier kopplade till våra frågeställningar och undersökningssyfte, och dessa är följande: de skall jobba med socialt arbete inom en offentligt eller frivilligt driven organisation samt genom sitt arbete eventuellt komma i kontakt med EU-medborgare som tigger.

Vi är medvetna om att en viss snedfördelning gällande respondenternas kön kan uppstå i urvalet, eftersom kvinnor tenderar att vara i majoritet inom det sociala arbetets fält. Detta menar vi har ingen större betydelse för vår undersökning, men samtidigt något vi kommer att ha i åtanke under analysprocessen.

5.6 Tillvägagångssätt

5.6.1 Insamling av material

För att hitta lämpliga respondenter så vände vi oss till verksamma socialarbetare inom både offentlig och frivillig sektor. Vi skickade en förfrågan via e-post (bilaga 2) till 27 olika enhetschefer på avdelningar för ekonomiskt bistånd och chefer/kontaktpersoner i en mängd olika frivilligorganisationer som bedriver socialt arbete i olika städer i södra delen av Sverige med förhoppningen om att de skulle vidarebefordra det till sina kollegor. Genom att vända oss till olika enhetschefer i olika städer ökades chansen att fler socialarbetare som uppfyllde våra kriterier kunde medverka. Vår avsikt var att genomföra 6-8 intervjuer, antalet baserade vi på undersökningens tidsbegränsning samt även av ekonomiska skäl. Då vi efter utsatt datum för sista anmälningdagen för vår studie endast hade fått ett positivt svar bestämde vi oss för att ta kontakt med resterande

via telefon. Det var väldigt svårt att få tag i enhetscheferna/kontaktpersonerna och de som ställde upp på intervjun var de som vi slutligen lyckades få kontakt med. Fem olika socialarbetare blev intervjuade, varav två från offentlig sektor och tre från frivillig sektor.

Under genomförandet av intervjuerna närvarade vi båda, en av oss antecknade medan den andra ställde frågorna då risken för att de tekniska hjälpmedel vi använde inte skulle fungera som det skulle eller att respondenten inte ville bli inspelad på band (Bryman 2011). Som tekniskt hjälpmedel hade vi en diktafon samt ett röstinspelningsprogram på en av våra privata mobiler för att kunna fånga hela intervjun och det respondenten uttrycker i detalj. Detta bidrog till att höja kvalitén på vår data och underlättade för oss att kunna göra mer avancerade kodningar samt minska risken för att intervjun skulle gå förlorad om något av inspelningsapparaterna skulle sluta fungera under mötet (Jönsson, 2010).

5.6.2 Arbetsfördelning

Arbetet oss författare emellan har fördelats på ett så jämnt sätt som möjligt. För att kunna säkerställa att båda parter har bidragit lika mycket i så stor utsträckning som möjligt har vi gemensamt tagit viktiga beslut gällande vår undersökning. Val av undersökningsområde, materialinsamling, skapande av intervjuguide, intervjugenomförande samt skrivande har vi gjort i samråd med varandra för att så lite missförstånd som möjligt skulle kunna ske. Skrivandet har mestadels skett gemensamt när det kommer till resultat- och analysen men däremot har metod och teoridelen skötts enskilt av vardera.

5.7 Etiska överväganden

Som vi tidigare nämnt så har vi noga övervägt vår eventuella påverkan på respondenterna, detta baserat på att vi själva är socionomstudenter och därmed eventuellt blivande kollegor samt att vi har en viss förförståelse för området vi studerar. I övrigt kunde vi inte se att det skulle finnas en maktobalans i mötet även om vi är medvetna om ojämlikheten som uppstår i intervjusituationer. Andersson & Swärd menar att ”möten i intervjusituationer är i princip asymmetriska”. Asymmetrin ligger i att det är forskaren, som också sätter agendan under mötet, som får information utan att behöva ge någonting tillbaka till den som intervjuas (Andersson & Swärd 2008).

Forskningsrådet har fyra etiska grundprinciper: informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Vi informerade våra respondenter via ett missivbrev om att vi förhåller oss till grundprinciper, det vill säga att vi informerade de berörda deltagarna om undersökningens syfte. Villkoren för deras deltagande är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Genom samtyckeskravet garanterade vi de medverkande att undersökningen endast sker med deras godkännande, detta skedde automatiskt då det var respondenterna som tackade ja personligen via telefon eller e-post om de var intresserade av att delta. I vår undersökning tog vi inte del av undersökningspersonernas känsliga uppgifter och de som vi ändå tar del av kommer att behandlas med största konfidentialitet. Deltagarna har avidentifierats i det redovisade materialet, detta för att de skulle känna största möjliga trygghet när de blev intervjuade. Den sista av dessa etiska grundprinciper är nyttjandekravet, vilket innebär att insamlad material och uppgifter enbart har använts för undersökningens ändamål och inte i andra syften. Informationen har förstörts efter genomfört arbete (Vetenskapsrådet, 1990).

6 Resultat och analys

I resultatdelen kommer vi att fortlöpande i texten kombinera empiri och teori för att lättare kunna analysera vårt material. Även tidigare forskning kommer att användas i det här avsnittet.

Vi har valt att benämna våra respondenter med bokstäverna A, B, C, D och E för att göra det tydligare för läsaren att följa texten. Vi har också delat upp respondenterna utifrån vilken sektor de verkar inom. Inom den offentliga sektorn arbetar socialarbetare A och B. Inom den frivilliga sektorn arbetar socialarbetare C, D och E. Vi väljer att i den här uppsatsen använda oss av det könsneutrala pronomenet “hen” eftersom vi anser att det inte är relevant att benämna socialarbetarna med “han” eller “hon” i det här sammanhanget.

6.1 Tiggeri som socialt problem

Vi bad de intervjuade att berätta vad tiggeri innebär för dem samt hur de skulle definiera tiggeri. En del menar att det finns många olika sätt att tigga på, exempelvis som gatumusikant. Att samla in pengar som flera hjälporganisationer eller föreningar gör nämndes också som en form av tiggeri. Men de flesta av respondenterna ansåg om

tiggeri liknar den allmänna uppfattningen om tiggeri, människor som sitter längsgatorna med t ex en mugg framför sig och ber om pengar. Detta är en relevant fråga att ställa till socialarbetare; vår tolkning är att hur våra respondenter ser på och beskriver ett socialt problem har betydelse för vilka insatser som kan komma att bli aktuella från offentlig respektive frivillig sektor i framtiden samt vilken roll de olika sektorerna kan tänkas ha i frågan. För att man ska kunna sätta in insatser måste något klassas som ett socialt problem som kräver åtgärder, se tidigare definition av Meeuwisse och Swärd (2002).

Socialarbetarna som vi har intervjuat anser att tiggeri är ett fenomen som är att betrakta som ett socialt problem. A och B arbetar inom offentlig sektor och svarar utan tvekan att tiggeri är ett socialt problem.

A: Alltså socialt problem så utifrån att dom har behov av nånting ju. Jag tänker alla personer som behöver be om någonting är ju i en beroendeställning av, så det är klart att det är ett socialt problem. Dom behöver ju stötning och jag tycker väl att ingen ska behöva sitta längs vägen eller gågatorna för att få in sin ekonomi om man säger så.

A pekar här på att tiggeri är att betrakta som ett socialt problem eftersom det finns ett synligt behov hos de som tigger. Vi tolkar det som att A menar att de EU-medborgare som tigger i Sverige har hamnat i en situation där tiggeri har blivit det enda alternativet, i brist på andra sätt att försörja sig. På samma sätt som A pekar på att det är ett socialt problem för att ett synligt behov finns bakomliggande, beskriver B det som att det är utsatta människor som gör det för att man måste och för att det inte finns några andra alternativ att försörja sig. På det här sättet menar B att det är ett socialt problem, eftersom det inte är självvalt utan något som tyder på en brist i samhället som inte kan tillgodose medborgarna med bättre valmöjligheter för försörjning. Man kan tolka detta som att det finns en brist inte bara i tiggarnas hemländer, utan även i Sverige, där det inte finns något socialt skyddsnet för den här gruppen tiggare.

B: Ja, jag tycker att det är ett socialt problem om man inte själv har valt det och aktivt liksom väljer att sitta där för att man vill det, utan gör man det för att man måste så är man ju jätteutsatt, självklart, ingen ska behöva leva så. Så ja, det är ett socialt problem om man inte själv har valt det.

A och B jobbar inom offentliga myndigheter som representerar en av de instanser i Sverige som, likt välfärdstriangeln illustrerar, tillhandahåller sociala insatser. Pestoff (2003) menar att i en universell välfärdsstat så ligger det största ansvaret på den offentliga sektorn att stå för denna välfärd som medborgarna i landet kan vara i behov av. Socialarbetarna inom den offentliga sektorn definierar tiggeri som ett socialt

problem, vilket enligt vår tolkning kan ha betydelse för påverkan av den allmänna synen på tiggeri; de har utrymme att ge röst åt människor som inte kan göra det själva.

Både A och B betraktar tiggeri som ett socialt problem, något som kräver åtgärder. B säger också att hen inte tror att folk sitter på gatan och tigger för att det är kul, utan därför att man har ett behov av det. Hen tror att människor från andra länder kommer hit och tigger för att det lönar sig och för att det kanske finns väldigt många sociala problem i deras hemländer. A pekar på att de som tigger är i behov av stöttning, A utvecklar inte vad denna stöttning bör bestå av men vår tolkning är att det grundläggande basala behovet i form av tak över huvudet och någon form av ekonomiskt stöd. Frågan vi ställer oss är hur någon form av ekonomiskt bistånd ska kunna ges i offentlig regi till de tiggare som lever i Sverige under en period som är kortare än tre månader och därmed inte är berättigade till något annat än, i bästa fall, mat, akut sjukvård och eventuellt en biljett till hemlandet. Här tolkar vi det som att det uppstår en komplex problematik: sociala rättigheter är tätt kopplade till medborgarskap och det leder till att människor som inte innehar medborgarskap i landet där de vistas per automatik faller utanför det sociala skyddsnätet (Pestoff, 2003).

Från frivilligsektorn svarar socialarbetare C också med övertygelse att tiggeri är att betrakta som ett socialt problem och att det framför allt är ett socialt problem för den människan som måste göra det. E och D som arbetar inom den frivilliga sektorn svarar inte direkt på frågan, utan pekar på välfärdssamhällets brister på att ta hand om människor och måste tigga.

E: Jag tycker som, vi nu...ett ord som jag har haft svårt för kan jag säga: det här välfärdssamhället, jag...det är inte för alla. Jag kan tycka att det är en brist i ett samhälle när människor inte klarar sig och måste tigga, det tycker jag.

E möter även i sitt arbete många "nya" utsatta grupper, som behöver verksamhetens hjälp och som också ökar i antal. Utförsäkrade som inte får a-kassa, unga vuxna som inte får jobb efter sin gymnasieutbildning med flera. Hen berättar detta i samband med att vi frågar om hen tror att den frivilliga och den offentliga sektorns insatser kommer att öka i takt med att tiggeriet ökar i samhället. Hens svar visar på att det förutom tiggeri finns andra typer av sociala problem som ökar och som behöver hjälp från samhället. Som hen tidigare nämnde i citatet ovan, är tiggeri enligt hen ett resultat av en brist i välfärdssamhället.

Socialarbetare D menar att de som tigger ser själva det som sitt arbete, vilket hen själv har fått höra från tiggare i staden hen jobbar i, och det är det enda hen svarar på den frågan. Något som framkom under intervjuerna var att tiggeriet kunde betraktas som en kulturell företeelse. En av respondenterna menar att vi i Sverige inte riktigt kan förstå att människorna som sitter på gatorna och tigger ser det som sitt yrke. Socialarbetare D uttrycker sig på ett liknande sätt om tiggeri är att betrakta som ett socialt problem. Om det är ett socialt problem svarar D varken “ja” eller “nej” på frågan utan säger att:

D: alltså om man nu tänker på det här med EU-medborgarna så tror jag inte att det...dom känner inte att dom är tiggare utan det här är deras arbete, dom säger så själva, det här är inte tiggeri: det är deras arbete, och det...jag märker det på dom som kommer hit.

A: Sen är det ju en kulturell grej också som jag tror att vi som bor här i Sverige inte riktigt, alltså vi har inte den kulturella bakgrunden med oss så vi kan inte heller förstå, utifrån dom diskussioner vi haft så kan man ju förstå att det inte är så många som vet att många av dom här grupperna ser ju detta som sitt yrke. Vi svenskar ser ju detta som kränkande, att dom ska behöva utsätta sig själva för det här, men dom har kanske själva valt det. Vi vet inte, för vi frågar inte dom. Det är en uppfattning.

Deras svar och den kopplingen socialarbetarna ovan gör till tiggarnas kulturella bakgrund samt att tiggeriet till viss del kan vara kulturellt betingat tolkar vi som ett uttryck nära bundet till den sociala kontexten som socialarbetarna lever i. Då svenska medborgare i viss utsträckning kan förlita sig på att få ekonomiskt bistånd när de inte har möjlighet att försörja sig och därför kanske kan tiggeri, som sätt att försörja sig på, uppfattas av socialarbetarna som ett “kränkande” sätt att livnära sig på. D säger att tiggarna inte ser tiggandet som tiggeri utan de ser det som sitt arbete. På liknande sätt delar också A den uppfattningen, att tiggarna själva ser tiggeriet som sitt yrke. Den beskrivningen kan liknas med resultatet i Bengtssons (2012) masteruppsats om hur tiggeri konstrueras som socialt problem, där anspråksformulerna framställer tiggeriet av utländska EU-medborgare som ett professionellt tiggeri som särskiljs från andra sätt att tigga (Bengtsson 2012).

Man bör också notera att när socialarbetare A uttrycker att tiggarna “har kanske själva valt det” menar hen att det är en högst personlig uppfattning av tiggarnas situation och att det inte alls behöver överensstämja med verkligheten. Denna uppfattning kan också leda till att tiggeri bedöms vara ett socialt problem i det svenska samhället i bredare utsträckning än vad det möjligen gör i de länder som tiggarna kommer ifrån. Samtidigt säger hen också att tiggarna själva ser det som sitt yrke, vilket vi tolkar som ett uttryck för komplexiteten i frågan. En förklaring till detta kan vara att kunskaperna kring fenomenet inte är tillräckliga i samhällsdebatten. A menar på att det behövs föras ett

samtal med tiggarna själva för att förstå “hur dom tänker i det”. Hen menar att det är en viktig bit, eftersom det först är då som det också kan definieras som en bra eller dålig sysselsättning och om det på något sätt gör människor illa eller inte.

D säger också att de flesta som kommer hit och tigger på gatorna i Sverige är romer och att i deras hemländer så får de inga andra arbeten just på grund av sin etnicitet. Alla utom en av de intervjuade säger att tiggarna främst är romer eller människor från olika länder i Östeuropa t.ex. Rumänien, Tjeckien, Baltikum, på frågan om de har någon uppfattning om vilka tiggarna är. Detta stämmer med den informationen vi har fått via debatten i media (se ex Dagens Nyheter, 2013b,) samt i den begränsade forskningen vi har kunnat ta del av (Engebrigtsen 2012, Andriaenssens & Hendrickx 2010). En annan uppfattning bland respondenterna om tiggarnas bakgrund är att dessa är utsatta människor som på grund av fattigdom och svåra förhållanden i sina hemländer kommer för att tigga i Sverige. Bilden av tiggeri som framställs i media (ex Göteborgsposten 2012, Dagens Nyheter 2013 c, Expressen 2012) är tudelad; å ena sidan hävdas det att tiggeriet är till största del organiserat, å andra sidan att det inte är det. Våra respondenter avfärdar att tiggeriet skulle vara organiserat. Respondenterna i vår studie menar att organiserat tiggeri säkert existerar, men att merparten av de som tigger inte utnyttjas av kriminella ligor utan tigger på eget bevåg. Andriaenssens & Hendrickx (2010) studie bekräftar dessa uppfattningar då resultaten visade att myter om trafficking eller kriminella grupper som utnyttjar tiggarna inte grundar sig på verkligheten, då vinsterna tiggeriet ger ligger så lågt under fattigdomsgränsen och därför inte är särskilt lönsamt (Andriaenssens & Hendrickx 2010).

6.2 Socialarbetarnas syn på ansvar i tiggerifrågan

Tidigare under intervjun ställde vi frågor relaterade till förslaget om förbud av organiserat tiggeri i Sverige. Vi berättade att flera partier vill förbjuda det organiserade tiggeriet i Sverige som ett sätt att förhindra utnyttjande och exploatering av redan utsatta människor, vilket brukar vara ett vanligt argument för ett förbud. Ett annat förekommande argument är att man genom ett förbud anser sig ge tydliga signaler till hemländerna om att de borde ta ansvar för sina egna medborgare. Utifrån detta ställde vi frågan om hur de ser på ansvar i förhållande till EU-medborgare som tigger.

Socialarbetare A, aktiv inom den offentliga sektorn, pekar på att vi har ett ansvar när det gäller den akuta hjälpen men att det samtidigt är svårt för att det är en “större apparat av det”. A menar att det är något politiskt.

A: Det är ju så att är dom här i Sverige, alltså ansvarsbiten är ju att vi måste ge dom akut hjälp va. Sen är det ju jättesvårt för det är inte bara till, alltså det är större apparat av det. Alltså politiskt då, vi måste.. vi kan inte bara skicka hem människor, vi måste också veta var hamnar dom tillbaka i för ger vi dom en biljett, vi behöver veta lite vad kommer dom tillbaka till, finns det anhöriga där eller ja.. hur ser det ut? [...] Så jag tror man skulle behöva EU och alla länder som finns runt omkring här, vi skulle behöva ta en större diskussion om ansvarsfrågan.

Socialarbetare B, som också arbetar inom den offentliga sektorn men som inte genom sitt arbete har kommit i kontakt med EU-medborgare som tigger, anser att ansvarsfrågan är komplex. Samtidigt som hen anser att alla människor har ansvar för sig själva så har vi också ansvar för varandra. Att inom socialtjänsten neka hjälp till människor som inte är svenska medborgare kan man inte heller säga, menar hen.

B: Alltså lite så är det väl generellt med människor överlag, vi har ansvar för varandra. Om nån ligger och blöder ute på gatan så har vi alla ansvar att se till att den personen får hjälp vare sig den kommer från Italien eller Sverige, USA eller Afrika. Jo, vi har ansvar för varandra, men samtidigt när det gäller skydds nätet, se till att folk har bostad, och pengar och mat så tror jag att det måste vara varje lands ansvar för att annars blir det ju alltid att ett eller två eller tre länder får ta ansvar för kanske tio andra [...] Har dom möjlighet till det så tycker jag det är självklart att det är varje lands uppgift.

Socialarbetare C som jobbar inom den frivilliga sektorn menar att Sverige borde ta hand om de som befinner sig i landet utan att skjuta över ansvaret på EU-medborgarnas hemländer.

C: Vi kan ju förstås säga vi kan inte ta emot er längre, men det är en sak, men att skjuta skulden till 'ni där borta, ni ska ta hand om dom' utan är dom här så är dom här.

Socialarbetare E arbetar inom frivilligsektorn och kommer ofta i kontakt med EU-medborgare som tigger i Sverige på sin arbetsplats. På frågan om ansvar i förhållande till tiggerifrågan svarar E att:

E: Ja, nu när vi gick med i EU så kan jag tycka att det är ett gemensamt ansvar men jag kan tycka att man ska försöka ge hjälpen i sitt hemland för det löser ingenting att dom kommer hit. Vi har inte, alltså om vi tittar på hur mycket invandring som det är till Sverige så är det väldigt mycket invandring, och vi tar emot väldigt många...och samtidigt måste vi också kunna ge människorna som kommer hit en dräglig tillvaro och det kanske vi inte kan om vi tar på oss för stort ansvar. [...] men jag tror ändå på något sätt att man skall sätta press på hemlandet [...].

På frågan om hur E tänker kring socialtjänsten och "det yttersta ansvaret" gällande EU-medborgare så säger E att det är samhällets ansvar men att samhället ibland inte lever upp till detta, det har alltid funnits människor som hamnar mellan stolarna. Rörande ansvarsfrågan så säger E också att det är en fråga som handlar mestadels om pengar, och

att ansvaret lätt förskjuts till någon annan part om man inte har medel till att själv ta på sig ansvaret för något.

Socialarbetare D skulle själv vilja försöka påverka så att tiggarnas hemländer känner och tar ett ansvar så att EU-medborgare känner sig välkomna i sina hemländer. På frågan om vems ansvar EU-medborgare som tigger är så framhåller D igen att när de är här i Sverige och söker sig till D:s arbetsplats för hjälp så fokuserar D på att göra så gott hen kan för att hjälpa dem där de befinner sig.

Socialarbetare C inom den frivilliga sektorn för ett resonemang om den fria rörligheten i EU och var ansvaret ligger:

C: Ja det är där är ju sånt där roligt skitsnack. EU är [...] med dom här öppna gränserna, med fri handel och sånt där, men helt plötsligt när vi har problem med tiggare och sånt då är det hemländerna som är ansvariga men annars är det fri handel och vi ska kunna klara det hur som helst.. ska vi ha det här EU då ska vi också ta ansvar för dom medborgare som finns här.

Socialarbetarnas resonemang visar på att de anser att Sverige har ett ansvar men att det också är något som går utanför det svenska välfärdssystemet och som ligger på en övergripande EU-nivå. I universella välfärdsstater så är det den offentliga sektorn som har det största ansvaret för medborgarnas välfärd, och enligt vår tolkning så kan det bli det problematiskt eftersom EU:s alla medlemsstater skulle behöva ett gemensamt välfärdssystem eller att den statliga delen i välfärdstriangeln skulle dominera för tillhandahållandet av välfärd till medborgarna. Larsson (1996) menar att frivilligorganisationer spelar en mindre roll i en universell välfärdsstat. Kopplat till detta tolkar vi det som att eftersom länder i Europa har olika välfärdsregimer så kan det bli svårt att samordna någon form av överstatlig välfärdsmodell som täcker in de länder som är medlemmar i EU. Om inte staten har det övergripande ansvaret för välfärdstjänster i alla medlemsstater, hur ställer de då sig till ett överstatligt välfärdssystem? Kopplat till välfärdstriangeln så tolkar vi utifrån intervjuerna att frivilligsektorns arbete kommer att utökas och få tillskrivas ett större ansvar även i Sverige; cirkelsegmentet från frivilligsektorn kommer att förflytta sig mot den "trekant" som representerar staten - och därmed krymper de offentliga myndigheternas ansvar och frivilligkrafternas ökar.

Vi ställde frågan till respondenterna om de anser att kommunen borde ha det "yttersta ansvaret" för EU-medborgare eftersom det enligt socialtjänstlagen är kommunen som har ansvaret för de som vistas där. När vi talar om socialtjänstens lagstadgade ansvar,

“det yttersta ansvaret”, för de som vistas i kommunen relaterat till EU-medborgare så menar D att det enligt lagen inte finns något ansvar för EU-medborgare. D talar vidare om att kommuner enligt socialtjänstlagen hänvisar till människors hemkommuner när det handlar om insatser. D säger också att kommunen normalt sett inte kan gå in och hjälpa EU-medborgare på något sätt och känner bara till ett enda ärende då kommunen hjälpt till i form av att bekosta en EU-medborgares resa hem. Kanske finns det fler säger hen.

6.2.1 Ansvarsfördelning mellan frivillig och offentlig sektor

När det kommer till hur ansvaret faktiskt ser ut och hur det bör fördelas mellan den frivilliga och den offentliga sektorn så råder det skilda uppfattningar bland socialarbetarna. Socialarbetare C från frivilligsektorn menar följande:

C: Nja. Både ja och nej naturligtvis. Jag tycker att det är både bra att det är ideella verksamheter och grupper som jobbar för vi blir inte en myndighet i brukarnas ögon, vi blir liksom ett mellansteg nånstans. Dom ser ju oss som halvsos i alla fall men vi är inte det och därför så tror jag att har man ett öppet samarbete, som organisation, med socialtjänsten där parterna vet var vi har varandra så fungerar det jättebra. Samhället ska ta sitt ansvar men det måste finnas en möjlighet att så länge det inte är vinstdrivande, för det tycker jag inte om [...] syftet måste vara att vilja hjälpa inte att tjäna.

Socialarbetare A inom den offentliga sektorn är osäker på om samarbetet är jämnt fördelat mellan de olika sektorerna. Hen menar att verksamheten hen jobbar inom har ett samarbete med frivilligorganisationer när det finns ett stort behov av insatser. Verksamheterna hjälps åt men hen säger också att socialtjänsten har ett ansvar gällande svenska medborgare men dock inte för EU-medborgare. Det enda socialtjänsten kan göra för dem är att förse dem med mat och en biljett hem. Socialarbetare D säger däremot att hen tror att ansvaret är jämnt fördelat mellan frivilligorganisationer och offentlig sektor.

D: Jag tror det alltså, att det.. jag kan ju omöjligt säga såhär hur mycket man gör på socialtjänst eftersom jag inte är, befinner mig i socialtjänsten eller kommunen men vad jag tror, så tror jag det att de ideella verksamheterna har mera möjligheter att hjälpa dom här människorna, som är EU-medborgare och då blir det också så att vi kan hjälpa på ett annat sätt.

I flera europeiska länder har det på senare tid skett nerdragningar av välfärden från den offentliga sektorn, och makthavare har uppmuntrat till gemensamt arbete över de sektorsgränser som välfärdstriangeln illustrerar (Larsson, 1996). Den tredje sektorn, frivilligsektorn, har kommit att spela en allt viktigare roll vad det gäller att förse

medborgare i landet med välfärdstjänster. Välfärdstriangeln och dess skiljelinjer, är likt Pestoff (2003) konstaterat, inte statiska. Här tolkar vi det som att det skett en viss ansvarsförskjutning från statligt håll till frivilligsektorn. Är detta en tendens vi kan se i Sverige? Utifrån vad socialarbetare C säger så bekräftas detta i viss mån:

C: [...] Och ser vi då att det är ett problem som finns i samhället så önskar vi kanske att inte vi behövde ta tag i det, men gör ingen det så vill ju [organisationens namn] vara med.

C tycker också att det borde finnas ett slags dagcenterverksamhet för den här gruppen tiggare men är inte så säker på att det ska vara socialtjänsten eller samhället som ska driva det utan snarare en ideell verksamhet som samarbetar med andra aktörer i samhället. C verkar mena att det är för att EU-medborgarna inte ska kunna registreras av en myndighet och att det är därför som dagcentret borde drivas av en ideell kraft.

C: [...] Utan den dagen dom vill bli upptäckta så ska vi kunna hjälpa dom för att kunna gå vidare.

Socialarbetarnas svar om ansvarsfördelning samt samarbete mellan frivillig- och offentlig sektor visar att de båda samverkar och påverkar varandra i sitt arbete. Samtidigt kan man också tolka det som att frivilligsektorns cirkelsegment, vilka vi kan se i välfärdstriangeln, expanderar åt det informella statliga hållet vad gäller sociala insatser för tiggare (Pestoff, 2003). EU-medborgare, som befinner sig i Sverige inom en tre månaders period, är inte berättigade till den svenska välfärden och har inga sociala rättigheter. Just i denna fråga kommer frivilligsektorn att spela en stor roll vad det gäller sociala insatser, kommunen kan inte göra mycket för de här människorna och frivilligsektorn blir i princip det enda alternativet. Pestoff menar att en stor del av de politiska strider som existerar i flera länder idag bottnar i konflikter om vad staten respektive marknaden bör göra och vilken roll tredje sektorn ska ha (Pestoff, 2003). Den här konflikten är enligt vår tolkning nästintill osynlig i Sverige eftersom marknaden inte har en lika central plats vad det gäller tillhandahållande av välfärdstjänster. Dock har vi på senare år sett att det sker en ökande privatisering av utförare av välfärdstjänster som t.ex. skola och sjukvård som till viss del finansieras med statliga bidrag. Det återstår att se om andra utförare av välfärd som exempelvis socialtjänst kommer att tillhöra marknadssektorn i framtiden. Vi ser däremot redan nu tydligt vad stat inte kan göra för EU-medborgare som tigger., det finns inga sociala rättigheter eller offentliga insatser att tala om. Häri får frivilligsektorn ett stort ansvar eftersom de är den sektorn som främst möter de som tigger, dock med ett samarbete med kommunen som inte har mycket att erbjuda. Vi tolkar det som att frivilligsektorn blir en mer formell och offentlig instans i

denna fråga, skiljelinjerna i välfärdstriangeln blir diffusa och frivilligsektorn blir betydande och kanske också en instans att förlita sig på?

Vi ställde frågan om det har någon betydelse för eventuella insatser om de tiggande EU-medborgarna under sin vistelse i Sverige har barn med sig. Det visade sig vara en avgörande faktor för hur snabbt eller om verksamheten överhuvudtaget skulle bistå med hjälp. Socialtjänsten ska då med hänvisning till barnkonventionen, ingripa när barn är inblandade.

E: [...] man sträcker sig nog ett steg extra [...] jag tror att du på något sätt snabbare skulle liksom 'ah, vi måste göra någon insats' alltså ta kontakt med sociala myndigheter, att barnet får ju inte bo på gatan.

D: Om man har barn och kommer hit och ber om matkassar så är det givetvis, då tar jag hänsyn till det och då får dom en större matkasse [...] vi hjälper barnfamiljer och hjälper ensamstående, det kan ju vara både mammor och pappor, mera än vad vi kanske gör med andra.

6.3 Socialarbetarnas handlingsutrymme

Socialtjänstlagen säger att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen. Vad en socialarbetare kan och inte kan göra (handlingsutrymme) om EU-medborgare som tigger söker hjälp är ytterst begränsad av lagen då de inte är svenska medborgare. De flesta vi har intervjuat verkar ha kunskap om lagen och vet att socialtjänsten oftast bara kan hjälpa dem med det mest akuta.

Socialarbetare A och B inom den offentliga sektorn menar att det yttersta ansvaret främst handlar om nöden, att alla ska ha det drägligt. Bestämmelsen om kommunens yttersta ansvar för de som vistas i kommunen är lagstadgat i SoL 2 kap 1 §. Det som gäller för de svenska medborgare som söker bistånd i en annan kommun än sin egen gäller även för EU-medborgarna, alltså hjälpen är begränsad till det mest akuta. Verksamheten D arbetar i är en av de första instanserna i Stad som får veta när EU-medborgare som tigger anländer till kommunen. Här har de möjlighet att få duscha, byta kläder och äta. Hen menar att hens verksamhet kanske kan erbjuda sådant som inte övriga samhället kan. Följande citat är exempel på vad socialarbetarna inom offentlig sektor genom för tillfället kan erbjuda för hjälp:

A: [...] när dom börjar bli ganska trötta och nergångna blir det också att dom känner att dom behöver hjälp. Och det kan vi erbjuda är då en biljett hem med hjälp av socialbyrån men många tackar ju nej till det. Man vill inte tillbaka, utan man vill samla ihop pengar och komma tillbaka ganska stolt [...] Vi är begränsade i vad vi kan göra så då stöttar vi ju upp det vi kan göra. Akut sjukvård har dom ju rätt till och dom har ju rätt till nödpengar just för mat och såna grejer annars kan vi inte göra så

mycket och det kan vara ganska slitsamt att möta människor och säga 'nej det går inte'

B: Det jag vet är att när det kommer personer, dom har vart engelsktalande ibland och säger att dom vill ha bostad och mat och sådär, så frågar man direkt 'är du bosatt i kommunen?' för det är ju ett krav för att få bistånd. Är det så att dom har kommit från en annan stad så har vi hjälpt dom med en biljett, alltså pengar för att ta sig hem igen. Men mer än så vet jag faktiskt inte.

Svensson et al (2008) menar att en betydande del av socialarbetarens handlingsutrymme skapas av organisationen som socialarbetaren verkar inom och socialarbetaren är organisationens aktör. Ramarna som socialarbetaren verkar inom är satta av organisationen och hjälpsökande måste anpassas till dessa ramar för att kunna få ta del insatser som tillhandahålls av organisationen. Vi gör tolkningen att det är en tydlig skillnad i detta beroende på om organisationen är en del av frivillig sektor eller offentlig sektor; ramar för hur socialarbetaren kan verka styrs av ramar inom båda sektorerna men hjälpsökande måste inte anpassas för att få hjälp inom den frivilliga sektorn. EU-medborgare har, som tidigare nämnt, inte tillgång till insatser från offentlig sektor i Sverige men samtidigt så är det begränsat vad frivillig sektorn kan göra för dem. Handlingsutrymmet är således att betrakta som begränsat utifrån båda sektorerna.

Socialarbetarna E och D som jobbar inom frivillig sektor känner också till vilka begränsade sociala rättigheter som EU-medborgare har när de uppehåller sig i Sverige under en begränsad period.

E: Rättigheterna är i så fall att du ska få en enkelt biljett tillbaka. och det hör man också när man pratar med socialsekreterare, när man pratar med andra, att 'vi kan erbjuda dem en resa tillbaka'. Men det vill dom ju oftast inte, för dom har ju det sämre där än här.

D: När det gäller EU-medborgare så har det varit, där har det varit svårt till och med det att kunna hänvisa till resan hem, på något sätt va. Men jag har...tror att man har gjort det emellanåt i alla fall men det är ju en individuell prövning i så fall kring det här.

Tiden som socialarbetarna har kontakt med tiggarna verkar vara tämligen sporadisk och sträcker sig till enstaka möten eller nätter som de eventuellt spenderar på härbärgen. C berättar att de erbjuds att stanna över en natt, efter detta hänvisas de till en myndighet eller annan organisation för att få hjälp. Vissa gånger kan verksamheten erbjuda sovplats en till två nätter men slutligen måste de sätta stopp. Platserna på härbärgen är först och främst avsatta för hemlösa eller missbrukare som är svenska medborgare och som har fått platserna beviljade av socialtjänsten. Vi tolkar detta som att C:s verksamhet inom frivillig sektorn skapar någorlunda större utrymme för hur hen ska välja att agera i

den här frågan. Handlingsutrymmet, i det här fallet, är inte begränsat av ekonomiska resurser likt den offentliga. Kanske beror på att C:s organisation inte har lika snäva regler och förhållningssätt som inom den offentliga sektorn: grunden för verksamhetens existens baseras på gemensamma värden. Återigen kan vi se ett samspel eller samverkan mellan de olika instanserna i välfärdstriangeln. Kan vi tolka det som att den frivilliga sektorn fungerar som ett komplement till den offentliga? Och vad kan det få för framtida konsekvenser för välfärden? Då socialtjänstens ansvar hänvisar - och även i viss mån begränsas - till lagstiftningen när det kommer till att ge nödhjälp till de som vistas i kommunen (2a kap 2 § SoL) menar vi att socialarbetarnas handlingsutrymme är mer begränsat än C:s. Socialarbetare B inom offentlig sektor tycker att socialtjänsten ska hjälpa de som kommer hit men påtalar vikten av att ha ramar och regler för hur kommunens verksamhet ska utformas, men menar att hade utrymmet funnits att hjälpa fler i större utsträckning så hade det varit önskvärt.

Oavsett om socialarbetarna verkar inom frivillig eller offentlig sektor så tyder vi en frustration och maktlöshet i svaren när de berättar om vad och hur mycket de kan hjälpa tiggarna med.

A: Vi har ju kollat upp dom bitarna som dom har rätt till så att vi vet vad vi kan göra för vi vill ju göra så mycket vi kan när vi träffar dom ute va, och vi känner oss, att man inte är bakbunden men att det kan kännas lite tufft ibland att säga 'nej du kommer inte från Sverige' men den känslan har ju vi också när vi träffar nån från Stockholm: 'nej tyvärr du tillhör inte här så, vill du inte ha en resa tillbaka så kan vi inte göra nånting för dig, det är det enda vi kan göra'. Det är samma situation, även dom är ju nödgrejer. Sen är dom ju lättare att nå fram till det för många gånger är det ju bristen i kommunikationen att många av dom kan inte, alltså har inte engelska med sig vilket gör att vi kan inte kommunicera, vi känner att vi som professionella har inte kunnat framföra det budskap vi vill [...].

Att kunna hjälpa på sikt är något som socialarbetare A anser vara av vikt för att från grunden hjälpa utsatta EU-medborgare som tigger. Hens uppfattning är att frivilligorganisationerna utökar sin verksamhet under storhelger och vintertid och anser inte att det hjälper i det långa loppet att öppna ett härbärke för EU-medborgare då man inte vet vad som händer med dem när härbärgat stänger.

A: Det är jättefint att dom öppnar upp och att dom får vara varma och att dom samlar upp kläder och det engageras mycket och så, men vad blir det sen? [...] Jag tror att ska man hjälpa så måste man göra det på lång sikt, eller det måste finnas en tanke på lång sikt, inte bara för dan. För jag tror inte det hjälper dom här som kommer, som inte har nånstans då, från andra länder. Givetvis måste vi ta ett ansvar just då och det måste vara ett gemensamt ansvar och det måste vara uttalat vad är det vi vill med det. För så länge vi inte har det så trampar vi bara vatten hela tiden. Vi kommer liksom inte längre. Större ansvar både frivillighets- och kommun. Absolut.

A, som arbetar inom den offentliga sektorn, betonar vikten av att hjälpa på lång sikt. Men socialtjänsten kan inte hjälpa den här gruppen på lång sikt, det finns inget sådant utrymme att tala om varken i lagen eller i realiteten. Detta kan tolkas som att när det handlar om att kunna erbjuda långsiktig eller tillfällig hjälp träder frivilligsektorn in och fyller det tomrum som socialtjänsten lämnar vad det gäller att hjälpa de EU-medborgare som tigger i Sverige. För att socialtjänsten skall kunna erbjuda dessa människor adekvata och omfattande hjälpinsatser så ser vi ett behov av en lagförändring. Skiljelinjerna formell-informell som går att utläsa i välfärdstriangeln blir här aktuella; frivilligsektorn får nästan en formell roll som hjälpinstans.

D: Jag är övertygad att från kommunens sida försöker man göra så mycket man kan för dom här människorna, det är jag övertygad om. Sen är det ju lagen som begränsar, också det att man försöker ju då påverka [...] också även då rent politiskt sett, påverka dom andra länderna då kan jag tänka mig, att göra annorlunda.

Ds verksamhet har ett samarbete med kommunens socialtjänst som hen anser fungerar väldigt bra. D berättar att det två gånger i veckan kommer minst en person från socialförvaltningen som bland andra träffar EU-medborgare. D nämner också att veckan innan vår intervju så besökte socialtjänsten D:s verksamhet för att presentera en resultaträkning som genomförts för att skapa en uppfattning om hur många hemlösa och tiggande EU-medborgare som vistas i staden.

A upplever en viss frustration över att det inte finns några enkla lösningar på hur hjälpen till dessa människor ska fördelas. Hen verkar tycka att det är jobbigt att behöva hänvisa vidare till en annan instans som kanske inte heller kan erbjuda mer hjälp än vad A kan.

A: Rättare sagt, hänvisat har jag inte gjort, utan jag har informerat om vad som finns sen får dom ju göra sina val. Det är nog mer så. Det är inte så att vi kör väg med dom och säger att nu ska du inte vara här, för det är ju bara till att lasta över problemen till någon annan kan jag känna och då sitter dom med i knäet och samma ångest som alla andra som jobbar med det. Det får vi ju liksom enskilt ta ansvar för. Gemensamt och enskilt om man säger så.

Det finns en tydlig önskan hos samtliga socialarbetare om att kunna göra mer för utsatta EU-medborgare, samt att få mer kunskap om hur de ska hantera problemet med tiggeri och utreda vilka behov som den gruppen har. Det behövs också mer kunskap om hur omfattande det här fenomenet är.

A: [...] Jag tror att mellan länderna så måste vi kanske informera mer, sen måste vi också bli bättre och duktiga på att möta upp dom här människorna, för dom ökar

hela tiden och vi måste liksom ha tid och energi på att förstå hur behoven ser ut och vad det egentligen dom behöver stöd med.

B: Jag tycker nog att det finns hjälp att få om man vill det, så att hjälpen finns att få men människor saknar kunskap. Alla kanske inte vet att man kan komma till en socialtjänst och få pengar till mat. Att man kan få hjälp att bli hänvisad till ett härbärge, att man kan få hjälp med bostad, hjälp att bygga upp sitt liv. Det kanske är mer att det handlar om kunskapsbrist, att människor inte vet om vilken hjälp det finns att få. Så det är väl mer att man skulle gå ut och informera mer, det tror jag nog, absolut.

Inom D:s arbetsgrupp pratar de med varandra om EU-medborgarna som kommer hit för att tigga men hen tillägger att de också kommunicerar med berörda myndigheter eftersom det är viktigt att myndigheterna ser att detta är ett växande problem. Detta är väldigt viktigt för D:s verksamhet: att informera om hur situationen ser ut.

6.4 Socialarbetarnas tankar om framtiden

I och med att gruppen EU-medborgare som kommer hit och tigger i Sverige ökar, så undrade vi om respondenterna trodde att socialtjänstens och frivilligorganisationers insatser kommer att utökas i framtiden. Här berättar de intervjuade med egna ord hur de tror att arbetet med tiggeriet borde hanteras och kan komma att se ut och nämner även förslag på eventuella åtgärder:

D: Man måste diskutera dom här frågorna, det är då både alltså mellan ideella organisationer och till dom olika myndigheterna som finns i Sverige, så det är inte bara kommunen och...utan det är socialstyrelsen och det är ju sjukvården och alltså regionerna och vidare och vidare så då måste den här diskussionen tas upp mer och mer va och det är frågan för hur vi på något sätt ska göra påtryckningar för att [...] kunna hjälpa den här gruppen av människor på bästa möjliga sätt.

C: Självklart, det måste det bli. Jag kan inte tänka mig att socialtjänsten bara stillasittande kan blunda åt det för då bryter dom ju mot, vad jag kan känna, deras förpliktelser. Som socialtjänst så har man ansvar för dom människor som finns i kommunen, om dom är skrivna i kommunen eller inte skrivna i kommunen så har man ett ansvar.

B: [...] blir problemet större så måste man göra nånting och jag tror absolut att det kommer hamna på socialtjänsten för att det är vi som har det yttersta ansvaret. Så ja, det tror jag. Och vilken typ av insats det skulle vara, hur det skulle se ut, det har jag ingen aning om faktiskt. Men det blir väl nån form av bistånd på nåt sätt.

A: Ja det tror jag. Jag tror att vi blir så tvungna till att det blir så. Vi måste titta på, eftersom socialtjänsten har det yttersta ansvaret så måste vi titta på hur behoven ser ut och vilka insatser som behöver sättas till och där tror jag att ett samarbete med dom frivilligorganisationerna är ju bara tacksamt i såna lägen så. Det finns säkert jättemycket som man skulle kunna göra. Jag tror inte lösningen är att man ska ge dom socialbidrag och bofästa dom här utan man får titta på vad är problemet? Och kommunikation länderna emellan att det här på mycket högre nivå man måste börja där uppe att man ser att det är ett problem och sen trappa ner det.. till slut så blir det nånting som Sverige står för och det här blir vår policy som vi betar av. Lite som en minisocialtjänst om man säger så.. att det finns ramlagar för det och att du ska förhålla dig till [...]

E: Alltså, det beror på vad man menar med tiggeri...om man med tiggeri..så kan man egentligen tänka sig att alla hjälpsökande hos mig ökar ju. [...] vi ser ju att det kommer nya människor hela tiden som behöver våran hjälp

C: Om vi ska göra nånting för dom så ska vi hjälpa dom här och nu med en typ av arbete för att slippa tigga, hjälpa dom att antingen komma in i vårt samhälle eller också hjälpa dom att komma närmare den naturliga miljö [...] EU-informatörer, som jobbar med det, dom pratar med dom här människorna och tar kontakt med liknande organisationer som finns utomlands för att man ska kunna veta, var kommer du ifrån, har du en familj nästan, är det nå som saknar dig? Alltså man har ett nät för att hela saker och ting. För ju mer vi vet om grupperna, alltså rykten om farliga ligor som håller på utnyttjar folk så är det bättre att vi får reda på sanningen.

7 Avslutande diskussion

Vårt syfte med uppsatsen var att fokusera på socialarbetares erfarenheter och uppfattningar om tiggeri, men vi insåg en bit in i arbetets gång att fenomenet är mer komplext och större än vad vi trodde. Det var därför oundvikligen att komma in på områden som EU, migrationsfrågor, fattigdom, utsatta folkslag som romer och lagstiftningar. Detta har därmed gjort det svårt för oss att avgränsa arbetet men har också lett till att ett intresse har väckts för dessa relaterade ämnesområden.

Vi kan konstatera att det idag finns stora luckor i kunskapsläget rörande fenomenet tiggeri och att det finns ett uttalat behov av mer kunskap på området. Hur skall man kunna hjälpa dessa människor på bästa möjliga vis om det inte finns tillräckligt med forskning att utgå ifrån? Vi anser att det behövs föras en debatt på EU-nivå där man diskuterar hur man i fortsättningen gemensamt ska hantera ansvarsaspekten i tiggerifrågan. Som Engebrigtsen menar så borde den politiska diskursen kring tiggerifrågan baseras första och främst på de grundläggande mänskliga rättigheterna (Engebrigtsen, 2012). I den diskussionen anser vi att man bör ta tillvara på den erfarenhetsbaserade kunskapen som bland andra socialarbetare som kommer i kontakt med tiggare genom sitt arbete har. Vi menar att socialarbetare har god kännedom om hur man förebygger och åtgärdar sociala problem. Baserat på socialarbetarnas uppfattningar i den här studien, är tiggeri ett ämne som bör diskuteras i en allt bredare utsträckning i Sverige. Även om fenomenet med EU-medborgare som tigger i Sverige är relativt nytt har socialarbetare erfarenheter av att jobba med andra socialt utsatta grupper som i det här fallet kan komma till nytta. När den allmänna debatten ofta tenderar att fokusera på ett förbud av tiggeri, anser vi att man borde lägga fokus på de

bakomliggande faktorer till varför människor från andra EU-länder ser tiggeri i Sverige som ett alternativt till försörjning.

Vi vill framhålla att det är av största vikt att de som tigger får sina röster hörda, vi har inte haft utrymme att själva genomföra en sådan undersökning men hoppas att det är något som kommer att ske inom en snar framtid. I diskussionen om tiggare så pratas det *om* tiggare och sällan *med* tiggare, och därmed går deras egna erfarenheter och upplevelser förlorade. Vi menar att en paternalistisk retorik genomsyrar debatten; en debatt som hittills inte har förbättrat tiggarnas situation nämnvärt. Brukarperspektivet är idag grundläggande för socialt arbete i Sverige, och det borde också lyftas till EU-nivå. Hur ska man hjälpa människor om de inte själva får uttala sig om sina behov? I dagsläget lever ett stort antal EU-medborgare i periferin av det svenska välfärdssamhället och inte sällan även i deras hemländer; här vi ser ett gränsöverskridande behov av ett övergripande socialt skyddsnät inom EU. Reformen på EU-nivå är ett måste om vi ska kunna garantera människor en värdig tillvaro, i vilket land de än befinner sig.

Vi kan i vår undersökning konstatera att idag tillhandahåller frivilligsektorn en betydande del hjälpinsatser för EU-medborgare som tigger i Sverige för sitt uppehälle. Vi ställer oss frågan hur välfärdstjänsterna i framtiden kommer att fördelas mellan de olika delarna i välfärdstriangeln. Kommer frivilligsektorn spela en allt större roll i utförandet av sociala välfärdstjänster? Kan den privata marknaden i framtiden komma att bli den största leverantören av välfärdstjänster i det svenska samhället och vilken betydelse kan det komma att ha för frivilligsektorn? Detta, och även frågan om välfärdssamhällets framtid både i Sverige och Europa, är också forskningsområden som är intressanta att undersöka.

Vi ställer oss frågan om ansvarsförskjutningen från statligt till frivillig sektor är en tendens vi kan se i Sverige precis som det sker i andra europeiska länder (Larsson, 1996). Vi kan se, utifrån vad en av socialarbetarna säger, att detta har skett i viss mån. Enligt samtliga socialarbetares utsagor så visar det också på att det finns en samverkan och ömsesidig påverkan i arbetet mellan frivillig och offentlig sektor. Med hjälp av välfärdstriangeln kan vi också tolka det som att frivilligsektorns cirkelsegment expanderar åt det informella statliga hållet när det kommer till de sociala insatserna för tiggare. Då EU-medborgare som vistas i Sverige i en period under tre månader inte är

berättigade till den svenska välfärden kan vi konstatera att frivilligsektorns roll spelar en stor betydelse för den hjälpen tiggarna kan få. Då frivilligsektorn blir den instansen som till följd av detta får mest ansvar tolkar vi det som att frivilligsektorn blir en mer formell och offentlig instans i den här frågan. Hur finansieringen av den frivilliga sektorn då ska gå till är värd att ställa; antingen får statliga medel stå för en del av kostnaderna eller så får största delen av insatserna flyttas till den offentliga sektorn.

Socialarbetarna i vår undersökning är överens om att tiggeri är ett socialt problem, och likt andra sociala problem så krävs det åtgärder för att komma till rätta med problemet. "Tiggerifrågan" är mer komplex och kräver insatser från flera håll, och det är av största vikt att det finns en långsiktig plan för att hjälpa dem som tigger; att hjälpa för stunden löser inga problem. Därför behövs ett långsiktigt samarbete mellan offentlig och frivillig sektor, som enligt oss är två instanser som kompletterar varandra väl med insatser i den här frågan. Men vem ska stå för kostnaderna?

Referenser

Adriaenssens, S, & Hendrickx, J 2011, 'Street-level Informal Economic Activities: Estimating the Yield of Begging in Brussels', *Urban Studies (Sage Publications, Ltd.)*, 48, 1, pp. 23-40, Academic Search Complete, EBSCOhost, viewed 27 May 2013.

Alenius, K, 2011, *Beggars, scammers, discriminated against by the whole of Europe: Romania's roma in finnish tabloids, 2008-2011* Romanian Journal for Baltic & Nordic Studies/Revista Romana de Studii Baltice si Nordice; 2012, Vol. 4 Issue 2, p87-109, 23p, viewed 11 June 2013.

Anefur, Michael (2013). *Tiggeri är inte olagligt!* (Elektronisk) Kristianstadsbladet <<http://www.kristianstadsbladet.se/debatt/article1851740/Tiggeri-ar-inte-olagligt.html>> (2013-05-27).

Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden. 2.*, [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber

Beijer, Ulla (1999): *Tiggeri – ett nygammalt fenomen*. FoU-rapport 1999:29. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen Forsknings- och utvecklingsenheten.

Bengtsson, Therese (2012): *Tiggeri – en uppsats om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem*. Masteruppsats i socialt arbete, Socialhögskolan Lunds Universitet

Berg, Linda & Spehar, Andrea (red.) (2011). *EU och välfärdens Europa: familj, arbetsmarknad, migration*. 1. uppl. Malmö: Liber

Bergh, Andreas (2009). *Den kapitalistiska välfärdsstaten. 2.*, [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Blennberger, Erik & Larsson, Stig (red.) (1996). *Frivilligt välfärdsarbete & offentligt ansvar*. Göteborg: Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service (NOPUS)

Bozinovska, Snezana, Vikingsson, Karolina (2012). *Polisen misstänker: Tiggeriet är organiserat.* (Elektronisk). Göteborgsposten <<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.977107-polisen-misstanker-tiggeriet-ar-organiserat/>> (2013-05-27)

Bryman, Alan (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Dagens Nyheter (2013) *DN granskar tiggeriet i Stockholm* (Elektronisk) <<http://www.dn.se/stories/stories-sthlm/dn-granskar-tiggeriet-i-stockholm>> (2013-06-11)

Engebrihtsen, Ada (2012). *Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere?: myter og realiteter om utenlandske tiggere i Oslo*.

EU-upplysningen (2013) a. *Pass och visum*. (Elektronisk). EU-upplysningens hemsida. <<http://www.eu-upplysningen.se/Du-i-EU/Resa-i-EU/Pass-och-visum/>> (2013-05-27).

EU-upplysningen (2013) a. *Schengen och fri rörlighet för personer*. (Elektronisk). EU-upplysningens hemsida <<http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Vad-EU-gor/Schengen-och-fri-rorlighet-for-personer/>>(2013-05-07).

EU-upplysningen (2013) b. *EU har 27 medlemsländer*. (Elektronisk). EU-upplysningens hemsida. <<http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Medlemskap-och-historik/EU-har-27-medlemslander/>> (2013-05-07).

Hökberg, Josefine (2012) b. *Frågor och svar, tiggarna i Stockholm*. (Elektronisk). Dagens Nyheter <www.dn.se/sthlm/fragor-och-svar-tiggarna-i-stockholm (2013-05-21)> (2013-05-27).

Israelsson, Aaron (2012) *Asks tiggeriförbud slår mot romerna* (Elektronisk) Expressen <<http://www.expressen.se/debatt/asks-tiggeriforbud-slar-mot-romerna/> > (2013-05-27)

Jernberg, Åsa, Nilsson, Stefan (2013) c. *Att förbjuda tiggeri löser inga problem*. (Elektronisk). Dagens nyheter <<http://www.dn.se/debatt/stockholmsdebatt/att-forbjuda-tiggeri-loser-inga-problem>> (2013-05-27).

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber

Kennedy, C, & Fitzpatrick, S 2001, 'Begging, Rough Sleeping and Social Exclusion: Implications for Social Policy', *Urban Studies (Routledge)*, 38, 11, pp. 2001-2016, SocINDEX with Full Text, EBSCOhost, viewed 27 May 2013.

Kernen, Caroline (2012) *Sanningen om tiggarna är komplicerad*. (Elektronisk) SVT Nyheter Regionalt <<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/abc/sanningen-om-tiggarna-ar-komplicerad>> (2013-05-27).

Lagerwall, Katarina (2013) *Fler städer vill förbjuda tiggare*. (Elektronisk) Dagens Nyheter <<http://www.dn.se/nyheter/sverige/flu-stader-vill-forbjuda-tiggare>> (2013-05-26)

Larsson, Annika (2011). *Migranter flyr hit från EU:s arbetslöshet*. (Elektronisk) Tidningen Arbetsmarknaden <www.arbetsmarknaden.se/Article.aspx?a=76319&c=37563 > (2013-05-21).

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur

Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) (2006). *Socialt arbete: en grundbok*. 2., [rev. och utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur

Nationalencykpedin (Elektronisk) <<http://www.ne.se/tiggeri>> (2013-05-27).

Pestoff, Victor (2003). *Making citizenship meaningful in the 21st Century: the politics of participation in a universal welfare state*. Östersund: Mid-Sweden University

Socialdepartementet (2013). *Hemlöshet i fokus*. (Elektronisk) <<http://www.hemloshetifokus.se/okategoriserade/viktig-debatt-om-tiggare/>> (2013-05-17).

Socialstyrelsen (2011). *Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden i Sverige*. <<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18523/2011-12-8.pdf>>

Socialtjänstlag (2001:453). (Elektronisk). Notisums hemsida. <<http://www.notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20010453.htm>> (2013-05-13).

Spradley, James P. (1979). *The ethnographic interview*. New York: Holt

Stadsmissionen (2012). *Stockholms Stadsmissions årliga hemlöshetsrapport*. (Elektronisk) <<http://www.stadsmissionen.se/Global/Om%20oss/Press/Dokument/Hemlös%202012.pdf>>

Svea rikes lag (2013) Notisum (Elektronisk) <<http://www.notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20010453.htm>> (2013-05-17).

Svensson, Kerstin., Johnsson, Eva. & Laanemets, Leili. (2008). *Handlingsutrymme utmaningar i socialt arbete*. Enskede: TPB

Sverige. Socialtjänstkommittén (1993). *Frivilligt socialt arbete: kartläggning och kunskapsöversikt : rapport*. Stockholm: Fritze

SVT Nyheter (2012) (Elektronisk) <<http://www.svt.se/nyheter/sverige/moderaterna-vill-forbjuda-organiserat-tiggeri>> (13-06-07)

Vetenskapsrådet *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Bilaga 1

Lund 2013-04-16

Hej!

Vi heter Ana Maria Martinez och Josefine Lundén och är socionomstudenter på Socialhögskolan i Lund. Vi skriver vår kandidatuppsats denna termin och har valt att undersöka fenomenet tiggeri, närmare bestämt socialarbetarens insatser och handlingsutrymme i frågan samt eventuella samarbeten med andra aktörer som exempelvis socialtjänsten/frivilligorganisationer.

För att kunna genomföra denna undersökning vill vi intervjua socialarbetare och vänder oss därför till dig med frågan om du/ni kan tänka er att ställa upp för en intervju, eller om ni vet någon som kan vara intresserad. Intervjun kommer att vara ca 45-60 minuter.

Att ställa upp på intervjun är frivilligt och man kan när som helst avbryta sin medverkan. Intervjun kommer att behandlas anonymt och materialet kommer endast användas för uppsatsens syfte.

Vi ser gärna att du/ni svarar senast den 23/4 om ni har intresse av att medverka. Detaljer som tid och plats kommer vi tillsammans med dig/ni överens om. Vi uppskattar verkligen all hjälp vi kan få och är verkligen tacksamma om ni kan avsätta lite av er tid till detta. Har ni några frågor så tveka inte att höra av er!

Om du inte har möjlighet att ställa upp så vidarebefordra gärna det här mailet till dina kollegor!

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Ana Maria Martinez och Josefine Lundén

Våra kontaktuppgifter är: Ana Maria Martinez, e-post: gso10am2@student.lu.se, 07X-XXXXX

Josefine Lundén, e-post: josefine.lunden.415@student.lu.se, 07X-XXXXX

Handledare/Referens: Anett Schenk, e-post: anett.schenk@soch.lu.se, Tel: 04X-XXXX

Bilaga 2

Intervjuguide

Introduktion

- Vad innebär tiggeri för dig/hur definierar du tiggeri? Vem är att betrakta som tiggare? (ex gatumusikanter?)
- Är tiggeri ett socialt problem? (För vem/vilka? På vilket sätt?) Hur definierar du ett socialt problem?
- Är tiggeri något ni pratat kring/om på din arbetsplats? om ja: hur har diskussionen sett ut? om nej: varför inte tror du?
- Har din arbetsplats något styrningsdokument eller någon policy att utgå ifrån i frågan?

Förbud

Flera partier på riks- och kommunnivå vill förbjuda organiserat tiggeri. Vissa menar att förbudet är ett sätt att förhindra utnyttjande och exploatering av redan utsatta människor. Detta eftersom det hävdas att största delen av de som tigger på gatorna i Sverige utnyttjas av organiserade ligor som tvingar dem att tigga. Ett annat argument är att om man förbjuder tiggeri i lagen så skickar man en tydlig signal till tiggarnas hemländer om att de borde ta ansvar för sina egna medborgare.

- Vad tycker du om det här förslaget?
- Hur tror du att ett förbud eventuellt skulle kunna förändra situationen för de tiggande?
- Har du någon uppfattning om hur utbrett tiggeriet är i din kommun?
- Har du någon uppfattning om vilka tiggarna på gatorna är? Vet du vilket land/länder tiggarna kommer ifrån?
- Vet du om tiggeriet är organiserat?

Ansvar

Förbudet som nämndes i förra frågan bottnar bland annat i argumentet om att de utländska EU-medborgare som tigger här inte är Sveriges ansvar, utan ansvarsfrågan tillfaller tiggarnas hemland.

- Hur ser du på det här? (Vems ansvar är det?)
- Tror du att det har någon betydelse att tiggarna är EU-medborgare? (På vilket sätt?)
- Vet du om de som vistas i Sverige och tigger har några sociala rättigheter? (Vilka är de i såna fall?)
- Vet du om det finns någon uppsökande verksamhet inom socialtjänsten som kommer i kontakt med de som tigger?
- Anser du att arbetet är jämt fördelat mellan frivilligorganisationer och socialtjänst?
- Enligt socialtjänstlagen har socialtjänsten det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen. Vad innebär "det yttersta ansvaret"?
- Gäller det de utländska EU-medborgarna också? (Om inte, borde socialtjänsten ha det?)

Handlingsutrymme/samarbete med andra instanser

- Har du kommit i kontakt med tiggare i ditt arbete? (Om ja, på vilket sätt?)
- Vad tror du är anledningen till att folk tigger?

- Har ni ett samarbete med socialtjänst/frivilligorganisation när det gäller utländska EU-medborgare som tigger? (Om ja; hur ser det ut? Fungerar det bra? Hade det kunnat fungera ännu bättre?)
- Har du någon gång hänvisat tiggande utländska EU-medborgare till någon socialtjänst/frivilligorganisation? (Vad var anledningen till det?)
- Vad tror du att samhället hade kunnat göra för att hjälpa de som tigger?
- Anser du att den verksamhet du jobbar inom skulle kunna hjälpa tiggare mer än vad ni gör idag? (Om ja; vad skulle ni kunna göra?)
- Har det någon betydelse för era insatser om utländska EU-medborgare som tigger har barn under sin vistelse i Sverige?
- I och med att tiggeriet i samhället ökar, tror du att socialtjänstens/frivilligorganisationers insatser kommer att öka i och med detta?
- Slutligen, ska man eller ska man inte ge pengar till tiggare?